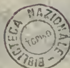
MATTHAEI GRIBALDI IVRISCON= SVLTI CHERIANI, IN

florentissimo Patauino Gymnasio iura ci= uilia ex ordine profitentis, subtiles atq; perutiles interpretationes in l. rerũ mistura, & l. si is qui pro emptore de usucapio.

VENETIIS. M D LII.

BIBLIOTECA NAZIONALE
TORINO

MATTHAEI GRIBALDI IVRISCON- *sulti Cheriani, in florentissimo Patauino gymnasio ius ciuile ex ordine profitentis, in philosophicam Pomponij legem Rerum mistura de usuca- pio. Paraphrasis non contemnenda.*

Sextus Pomponius.

ERVM *mistura facta, an usucapionẽ cuiusq; rei præcedentem interrumpat, quæritur. Tria aũt genera sunt corpo- rum, unum quod continetur uno spiri- tu, et græce* ἡνωμένον *uocatur, ut homo, lignum, lapis, & similia: alterũ quod ex continentibus, hoc est ex pluribus inter se cohærẽtibus cõstat, quod græ ce* Συνημμένον *uocatur, ut ædificium, nauis, armarium. Tertium quod ex distãtibus constat, ut corpora plura nõ soluta, sed uni nomini subiecta, ueluti populus, legio, grex. Primum genus in usucapione quæstionẽ nõ habet, secundũ & tertium habent. Labeo in libris epistolarum ait, Si is, cui ad tegularũ uel columnarum usucapionem decem dies superessent, in ædificiũ eas coniecisset, nihilo- minus eum usucapturũ, si ædificiũ possedisset. Quid er- go ijs quæ nõ quidem implicantur rebus soli, sed mobi- lia permanent? ut in annulo & gemma: in quo uerum est & aurum & gemmam possideri, & usucapi, cum utrunq; permaneat integrum. De tertio uero genere corporum uidendum est. Non autem grex uniuersus sic usucapitur, quomodo singulæ res, nec sic quomodo cohæ rentes. Quid ergo est? Et si ea natura eius est, ut in adie- ctionibus corporũ maneat idẽ grex, non tamen uniuersi*

gregis ulla est usucapio, sed singulorũ animalium sicuti possessio ita, & usucapio nec, si quid emptum, immixtũ fuerit gregi augendi eius gratia, idcirco possessionis causa mutabitur, ut si reliquus grex dominij mei sit, hæc quoq; ouis: sed singulæ cãm suã habebunt, ita ut siquæ furtiuæ erũt, sint quidẽ ex grege, nõ tamẽ usucapiũtur.

PLVTARCHVS in eo li. qui de præceptis cõiugalibus inscribitur num. 35. a quo Pomponiũ hæc desumpsisse putat Alciatus lib. ij. prætermissorũ ti. de usucapio. tria corporũ genera ijs uerbis distinguit. Corpora philosophi dicunt alia ex discretis constare, ut classem, ut exercitũ. Alia ex cõiunctis, ut domũ, nauẽ. quædã unita esse atque cõgenita, ut singula animalia. fere igitur connubiũ, quod ex amãtibus constat, unitum congenitumq; est: quod uero dotis procreandorumq; liberorum gratia fit, ex coniunctis est. Concumbendi causa coniugium ex discretis, quos simul habitare, non simul uiuere arbitrari quispiã possit. hæc Plutarchus. Hanc corporũ distinctionẽ cõmode suscepit Pomponius elegãs iurisconsultus, uolens de usucapione earum rerum, quæ aliqua mistura simul cohærent pertractare. Primum ergo genus est eorum corporũ, quæ simplicia sunt, & uno spiritu cõtinentur græce ἡνωμένα, latine unita seu cõgenita appellãtur. nã partes ipsæ simul cũ toto gignuntur, neq; p se unquã et seorsum cõsiderantur. non. n digitus est nisi respectu manus, neq; manus nisi respectu brachij, & hæc omnia respectu totius corporis. nullo igitur spiritu distinguuntur, sed ad unũ spiritũ tantũ, idest ad unam formã congenita sunt. Cuiusmodi sunt omnia corpora, quæ nõ ab arte fiũt, sed

a natura ipsa gignuntur, ut homo, equus, lignū, lapis, & talia corpora simplicia, licet insensata, uno tamen spiritu a iurisċōsultis cōtineri dicuntur: cū spūs proprie rebus ui uis, & sensatis coueniat, ut hic & l. in rem. §. quod non idē de rei uēdi. quoniā quēadmodū spūs dat formā corpori organico digniori secundū philosophū: sic pro forma omniū corporū naturaliū generaliter accipitur. Ideo corpora simplicia unico tātū spiritu. i. unica forma cōstare dicūtur ad differentiā cōpositorū, quæ ex multis rebus discretā ac principalē in se formā habentibus artificialiter aggregātur. Cōposita. n. corpora ex multis spiritibus, idest formis principalibus cōstāt. §. si duorū Inst. de re. diuisio. Dicet aliquis, nōne manus, pes, digiti suas habent formas separatas, ex quibus corpus naturale cōficitur? Respōdeo formas quidē habere, sed accessorias et minime principales. illa. n. a natura ad unū principalē spūm, et ad unā præcipuā & primariā formā congignuntur, nec unquā per se principaliter cōsiderantur. Nā ubi plura propter unū, ibi unū tantū ait philosophus. facit tex. in l. et si nō sunt §. perueniamus de au. & argē. lega. in rōne sui sunt igitur pes, manus, digiti, partes congenitæ corporis organici, ut dictū est, nec unquā habent per se rationē totius, uel corporis separati: et cōsequenter corpus oē ex talibus constās simplex recte dicitur, et uno spiritu contētū iuribus præallegatis. & huiuscemodi corpora simplicia seu congenita Alciatus græca uoce φυσικα uocat, idest naturalia. Natura enim non cōposita, sed simplicia semper gignit corpora, & uno spiritu contenta. Ars uero ex simplicibus corpora alia componit, quæ Alciatus ibidem τεχνικα græce appellari ait, idest artificialia: atque ita

hunc locum Pomponij ex sententia quoq; Demetrij Chalcondilei restituendum probat, ut non ἡνωμένον καὶ συνημμένον, idest unitum & connexum legendum sit: sed ut dictū est φυσικὸν καὶ τεχνικὸν, idest naturale & artificiale. sed ego malim credere Plutarcho grauissimo authori, qui unita & connexa corpora uocat, a quo Pomponium huius loci argumentū sumpsisse idem Alciatus existimat. Quare Alciati uerba scilicet naturale & artificiale, non reponenda arbitror; sed potius interpretationis uberioris loco habenda. utraq; enim expositio uera est, neque a philosophorum mente, uel physica ratione aliena. uerum prædictis non nihil pugnare uidetur Paulus in d. l. in rem. §. item quæcunque in fin. de rei uendi. ubi dicit statuam uno spiritu contineri: & tamen statua non naturæ, sed artis opus est l. si statuam de au. & argen. lega. & patet ad sensum. nam ut ait propheta simulachra omnia, opera manuum hominum ergo non possumus omne corpus simplex & uno spiritu contentum, naturale seu φυσικὸν (ut Alciatus uoluit) appellare? Ad hæc respondeo statuam ad imaginem & relationem corporis naturalis humana arte fabricari, ideo uno spiritu contenta atque congenita corpora omnia dicemus, quæ uel ab ipsa natura gignuntur, uel ab arte ad imaginem naturalium exprimuntur. & ita cessat omnis difficultas.

SECVNDVM *genus est eorum, quæ ex pluribus cohærentibus componuntur græce συνημμένα latine coniuncta seu connexa dicuntur. Alciatus (ut supra relatum est) τέχνικα hoc est artificialia uocat. Natura enim*

talia corpora non producit, sed simplicia & congenita tantũ: ars uero ex multis simplicibus formis unam cõponit cuiusmodi sunt domus, nauis, armariũ, & similia, et hæc non uno sed diuerso spiritu continentur, idest diuersis formis æque principalibus. Nam oẽs res, quæ ad cõponendum unũ corpus ab homine connectuntur, sunt per se principaliter cõsiderabiles, propriam & primariã formam habẽtes, nec ad illud corpus naturaliter comparatæ, sed etiam ad usum suum principalem, ut uel per se uel simul cũ alijs rebus inseruiant tolle exemplũ, domus ex tignis, cementis, columnis, clauis, & alijs similibus construitur; & tamen tignum, columna, sunt corpora separata et æque principalia, formã propriam atq; usum per se habentia, etiam citra alterius rei misturam uel compositionem. potest enim clauus muro affigi, ut aliquid appendatur, colũna erigi ut aliquid alligetur, tignum immitti non ut domum faciat uel nauẽ, sed ut funem uel aliud quidpiã teneat. Et hac ratione distant res, quæ ad componendũ corpus adhibentur ab ijs, ex quibus simplex et naturale corpus efficitur, cuiusmodi sunt pedes, manus, digiti ad corpus organicũ, uel ad eius simulachrũ, seu statuã: ꝙ hæ nunq̃ per se principaliter cõsiderãtur, sed semper propter aliud a natura cõparantur, nec a suo toto separari queunt, sed eius naturã & cõditionẽ perpetuo sequuntur. Illæ uero, & proprium usum habent, & per se (ut toties dictũ est) principaliter cõsiderantur. Breuiter, quæ corpus simplex efficiunt, nunquã partis nomen amittunt: quæ uero cõpositum statuũt, ubi separata fuerint, partes esse desinunt, & totius nomen assumunt. ita sensit Vlpianus in. l. locus de uerbo. signi

dum inquit quamlibet fundi portionem, fundũ dici posse, si eum locũ separauerimus, ut per se, & seorsum possideatur. Vnum præterea in hoc genere corporum compositorum perpetuo adnotandũ est, q omnia ex quibus unũ aliquid corpus cõponitur diuersi generis sunt. tũc enim proprie compositum aliquid dicitur, cum diuersa genera in unum coeunt: nam hæc omnia accedunt, ut unã principalem formam constituant. porrò quicquid alteri accedit, uel alterius instrumentum est, diuersi generis esse necesse est, ut eleganter probat Paulus in l. fin. de fund. instruc. legat. quem tex. subtiliter induxit Dyn. in c. mora. de regul. iur. in. vi. ad axioma illud uulgatũ. Disponens et dispositum se sub eodem genere non compatiuntur, & hac ratione hoc secundum genus compositorum a sequẽti genere differt, ut mox ostendemus.

TERTIVM genus est eorum corporum, quæ ex discretis seu distantibus constant, et nomine potius quàm re colliguntur: atq; ideo collectiua corpora recte appellãtur, ut chorus, familia, populus, legio, exercitus, grex, et similia. & hoc est quod uoluit iurisconsultus ibi, ut corpora plura nõ soluta, sed uni nomini subiecta. et differt hoc genus a præcedenti in multis. Nam præcedens ex cohærentibus, & simul iunctis constat: hoc ex distantibus, & separatis. Illud ex diuerso genere constatur, atq; ideo corpus ἑτερογένεον dicitur: hoc ex eodem genere constat, unde ὁμογένεον recte appellatur. Illud ex pluribus rebus connexis realiter educitur, & suis partibus sensibiliter integratur, atq; ideo totum integrale uocatur: hoc autem ex pluribus indiuiduis eiusdem generis

In unum nomen collectis efficitur, et totum collectiuum nuncupatur. Illud remota una parte integrali totũ corrumpitur: hoc autem remoto uno indiuiduo non extinguitur, ut infra suo loco fusius dicetur.

HIS ad declarationem terminorum præmissis, reliquũ est singula genera iuris dispositione metiri; ut quid de unoquoque leges statuerint, breuiter explicemus.

CIRCA primum igitur genus, quod simplex et cõgenitũ appellatur, Iurisconsultus hic nihil definit, quasi nullã difficultatẽ ostẽtans. sed nõ inutilis erit huius corporis interpretatio, in quo fit conclusio, quod omnia mẽbra, oẽsq; partes corporis uniti seu congeniti semper cum suo toto cõsiderantur, & eodẽ iure possidentur atq; usucapiuntur d.l. in rẽ. §. itẽ quæcunq; de rei uẽdicatio. Vbi adiungens brachiũ alienũ statuæ suæ per ferruminationẽ, idest confusionẽ eiusdem materiæ inseparabilẽ, unum corpus indiuiduũ facit, & uno spiritu contentũ: & illud totũ cũ omnibus suis mẽbris uniformiter possidet, & acquirit, ut etiã si illud brachiũ aliquãdo abrumpatur, et fracta forte statua separetur, ad priorẽ tamen dominum nõ reuertatur, quia totius corporis naturã assumpsit, & eius cõditionem perpetuo sequitur. Ratio patet. nã corpora simplicia, & congenita, uelut uno spiritu contenta, omnino indiuidua sunt, & natura, & iuris dispositione, ideoq; difformem non recipiunt determinationem. l. eum qui ædes in fi. supra eo. l. iiij. de lega. ij. qui igitur statuam, uel aliud corpus simplex possidet, et usucapitẽ omnes eius partes, & omnia membra eodem iure simul possidet, & usucapit.

OPPO. de l.in quartā ad l. falcid. ubi idem corpus prælegatū uni ex hæredibus diuerso iure censetur, partim iure hæreditario, partim iure legati. Item & de l. Papinianus. §. sed nec impuberis de inoffi. testā. ubi idem testamētū diuersimode accipitur, ut testamētū patris, et ut dispositio filij ad exclusionē et matris, et fratrū ipsius impuberis. Solutio, una et eadē res diuerso respectu diuerso iure censetur. Respectus tamen ad personas habendus est. diuersitas enim personarum obiectarum diuersum ius statui facit. Cæterum respectu eiusdem personæ nūquam idem corpus difformiter intelligi potest d. l. iij. de lega. ij.

OPPO. de l. legatarius in princ. de lega. i. ubi idem corpus ab hæredibus legatarij diuidi pōt, ut partim agnoscatur, partim repudietur. Solutio ibi respectu diuersarū personarū diuisio fit, sed totum eodem iure defertur, nam agnoscenti partem totum accrescit: quia ille solus legatarium in eo legato repræsentat, et potius per ius nō decrescendi illud habere uidetur secundum Bartol. in. l. re coniuncti num. 51. de lega. iij. & sic in effectu in eadē persona scindi non potest.

OPPO. de tex. in d. §. item quæcunq; in princ. de rei uendicatio. ubi brachium alienū additum statuæ per plumbaturam, idest per colligationē alterius materiæ separabilem a suo toto, diuidi pōt? Respondeo hæc oppositio nihil facit, quoniā tex. ibi loquitur de uēdicatione rei alienæ alteri corpori separabiliter adiunctæ. Nos loquimur de usucapione et dominij acquisitione per legitimā

possessionē, concludentes brachium quouis modo statuæ adiunctū, bona tamen fide possessum, cum ipsa statua seu cum ipso toto uniformiter usucapi, et post completā usucapionē ad priorem dominū minime pertinere: quod in corporibus cōpositis nō procædit, ut usucapione totius cōcreti singulæ quoq; res per se usucaptæ intelligantur, ut proxime in sequenti genere dicemus. Proinde in hoc articulo sic distinguendum est, aut res aliena corpori sim plici & unius spiritus mala fide adiuncta est, et pōt a domino quandocunq; & indistincte uēdicari d.l. in rē. §. signū. cum glo. in uerbo descendit de rei uendicatio. aut bona fide possidetur, & tunc si per ferruminationē, seu inseparabiliter iuncta est, uēdicari nō pōt, sed ante usucapionem actione in factū ad æstimationē agetur d. §. item quæcunq; uersic. non idem. si uero per plumbaturā, idest per colligationem separabilem addita fuerit, ante usucapionem poterit quandocunq; uendicari d. §. Itē quæcunq; in princ. & uersic. plumbatura uero. & hæc de primo genere sufficiant.

CIRCA secundum genus, quod ex multis rebus diuersæ formæ ac spiritus cōponitur, quod etiā artificiale uocatur. Prima sit conclusio, ꝙ usucapto toto singulæ res cohærentes usucaptæ nō intelliguntur, tex. est hic & in d. l. in rem. §. fi. de rei uēdicatio. & in l. eū qui ædes supra eo. & ideo dissoluto toto corpore cōposito poterunt dictæ res quandocunq;, etiam post usucapionem totius, a uero domino uendicari iuribus prædictis & l. ij. C. de rei uendicatio. Ratio huius conclusionis nō insubtiliter reddi pōt. Nam qui unum corpus compositum uel unū totū

integrale possidet, unã tantũ rem animo tenet, puta domum, uel nauẽ in cõcreto, nõ etiã singulas res cohærẽtes. unius enim intẽtionis unus est finis, & una causa plures effectus æque principales producere nõ põt l. ꝙ Labeo de cõpensatio. Igitur qui domũ possidet, nõ intendit tigna, colũnas, & cemẽta, ex quibus illa cõponitur ꝑ se possidere, alioqui una & eadẽ res eodẽ tẽpore bis et difformiter possideretur, atq; usucaperetur, semel in cõposito, ut pars; rursus separatim, & per se, ut totũ: in cõposito, ut res immobilis; rursus per se, ut mobilis, quod absurdũ est, & naturæ, ac legibus repugnans d. l. eum qui ædes supra eo. Sic exclusa fuit legataria, quæ eodem tẽpore, ut nupta & innupta admitti uolebat l. mulieri, & l. Titiæ de cõditio. & demõ. glo. in l. si Titio de lega. ij. & hoc est, quod uulgo dicitur, contrariũ sibi ipsi nõ audiri l. i. C. de furt.

PRAEDICTA tamen cõclusio singularem, & admodũ notabilẽ recipit limitationẽ, ut non procedat, quãdo res mobilis esset penè usucapta, & postea in ædificiũ coniecta: quia tunc modici tẽporis momentum nõ consideratur; quinimo ipsius rei simul cũ possessione totius aggregati cõpletur usucapio argumẽto l. si fundũ de fund. dotal. & l. cœptã supra eo. benefacit dictũ Bald. in c. fi. in iiij. col. de præscriptio. relatum per Iaso. in l. si is qui pro emptore num. 53. supra eo. ꝙ præscriptio intra paucissimos dies perficienda habetur pro completa, quia propter modicũ momentũ tẽporis non debet uitiari longi tẽporis tractus: et potẽtia propinqua actui pro actu quodãmodo reputatur l. pen. de mili. testamẽ. & licet Iuriscõsultus hic decẽ dierũ mẽtionẽ faciat, ea uerba narratiua esse ar

bitror, nō diſpoſitiua; et ad exemplū magis quàm ad ius referri l.regula de iu.& fur. igno. Quantitas ergo temporis ad cōplendam huiuſcemodi rerū mobilium uſucapionem iudicis arbitrio relinquitur l.i.de iure deliberan. d.l. ſi fundum de fund. dotal. Non omitto tamen decendium hic expreſſum fuiſſe pro modico tempore, ut in l. promiſſor de conſti pecu.iunc.l.quod dicimus de ſolutio. & quāuis in numeris, et tēporibus iuris poſitiui cōcludēs ratio aſſignari nō poſſit l.i.§.pueritiā cū glo.in uerbo ratus de poſtulan. tamen numerus denarius, quia cōplemētū eſt totius numeri, quandā habet emphaſim, & ſacer, ac diuinus numerus dicitur, & in iure noſtro frequentius uſurpatur. Nā decendiū appellationi cōceditur, ut in Auc.de appellatio.§.i. Itē cōdēnatis ad ſoluendū d.l.ꝙ dicimus et d.l.promiſſor. Itē contumaci ter citato l.p interuallū de iudi.ubi mox fieri dicitur, quod intra decendiū fit. Itē ultra decimū menſem partus non eſt legitimus l. Gallus in princ. de lib.& poſth.& in Auc.de reſti.& ea quæ in undeci. men.parit.§.i.unde Vergil. Matri longa decē tulerunt faſtidia mēſes Itē decimo anno præſcriptio immobiliū inter præſentes abſoluitur to.ti.C.de præſcript.lōgi tēpo.Inſt. de uſucapio.§.i. Itē decimus fluctus cæteris omnibus maior, & potentior obſeruatus eſt ad perniciem, uel ſalutē nauigantiū. Vnde Ouid.de triſti.lib.i.

Qui uenit hinc fluctus, fluctus ſupereminet omnes,
Poſterior nono eſt, undecimoq; prior.

Idē Metamorph.lib.xi. Sic ubi pulſarunt celſi latera ardua fluctus. Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus undæ: Nec prius abſiſtit feſſam oppugnare carinam, Quàm uelut in captæ deſcendat mœnia nauis. Item

Lca.lib. 5. Hæc fatum decimus (dictu mirabile) fluctus Inualida cum puppe leuat. Item Sillius lib. xiiij. Non aliter Boreas Rhodopes a uertice præceps, Cum sese immisit, decimoq; uolumine pontum Expulit in terras. Item Ouidius in Fastis de eodem numero.

Annus erat decimum cum luna receperat orbem,
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti per quos numerare solemus,
Seu quia bis quino fœmina mense parit:
Seu quod ad usq; decem numero crescente, secundum
Principium spatijs sumitur inde nouis.

CIRCA tertium genus ex discretis seu distantibus, constans fit conclusio, q totum collectiuum in concreto usucapi non potest, sed singula indiuidua per se considerantur, & usucapiũtur. d. l. in rem. §. Item uersi. At in ijs corporibus de rei uendica. & Ideo si uitiosa aliqua pars concurrat, illa non usucapietur. Item si quid postea tali corpori collectiuo addatur, per se usucapietur, nec possessiõis causa ex titulo uniuersali mutabitur, ut hic & d. §. item. Ratio in promptu est, quoniã & si plura indiuidua in unã uocẽ seu denominationẽ cõcurrãt, uere tamen per se subsistunt, & singula suã propriã speciem atq; naturam conseruant, ut inquit Paulus in d. §. item. facit tex. in l. si chorus de lega. iij. ubi legato choro perinde est, ac si singuli homines legati fuissent quãtum ad omnia, uno excepto, scilicet unitate legati, nam una uox unum legatũ facit, ut a legatario diuidi, & partim agnosci nõ possit l. ij. iiij. & . yi. de lega. ij. & licet Bartol.

ex illo tex. collegerit, idem operari genus in suo genere, quod species in sua specie: hoc tamen inde nõ recte deducitur. nõ enim tex. ille de genere loquitur, sed de termino seu nomine collectiuo, quod a termino generali longe differt. nã genus de multis speciebus prædicatur l. ij. §. i. cum glo. in uerbo in creditum si cert. pet. & cuilibet speciei inest nomen sui generis per consequẽtiam & positionẽ, quia posita specie ponitur & genus, ut homo est, uel leo est, ergo animal l. si quid earum. §. inter emptum cum glo. in uerbo paratum de lega. iij. Sed collectiuum nomen non species, sed indiuidua complectitur: non de illis prædicatur, sed in ipsa resoluitur: non inest cuilibet indiuiduo collecto per consequentiã uel positionem, ut genus, sed pluralitatem perpetuo requirit, ut nomen cõsistat. neq; enim ut posito homine ponitur animal, ita posita oue ponitur grex: nec sequitur cãtor est, ergo chorus: miles est: ergo legio uel exercitus, quẽadmodum bene sequitur, homo est, ergo animal. proinde ex prædicta l. si chorus sic melius colligi & adnotari posset. Idem operatur collectiua locutio, uel termini collectiui prolatio, q̃ singularis indiuiduorum expressio uel enumeratio.

DIFFERT autem hoc ultimum genus collectiuum a præcedenti genere composito, quoniam illud in suo toto concreto possidetur, usucapitur, & uendicatur: hoc aũt uendicari quidem potest, sed non usucapi, ut hic & l. i. §. fin. de rei uendicatio. & licet nõnulli cõtrariũ uoluerint: quod immo totũ collectiuũ possit usucapi, quia potest uendicari ut Io. & Accursius hic in uerbo singulæ: tamen a uerbis Iurisconsulti non est ceredenᷓ

dum,dicentis nullam esse uniuersi gregis usucapionem. alioqui sequeretur absurdum,quod quis eodem tempore eandem rem, seu idem indiuiduum bis & difformiter usucaperet: scilicet in uniuerso & singulariter,uel ut totum et partem. Item quod per se ob sui uitium usucapi non posset,cum cæteris in uniuerso transiret argumento l. quædam de acqui. re. domi. & l. In modicis de cōtra. hen. emptio. cum ibi not. & sic nunquā huic legi locus esset. Quare concludo totius collectiui in uniuerso nullam esse usucapionem. Item unam & eandem rem eodem tēpore bis et difformiter usucapi non posse. Item quæcunq; per se usucapiuntur in concreto non usucapi: & contra, quæcunq; in composito seu mistim usucapiuntur, per se separatim non possideri nec usucapi, ut hic & d.l. eum qui supra eod.

NON obstat quod totum collectiuum, uelut grex, potest uendicari d.l.i. in fi. cum l. seq. de rei uend. quia respondeo, quod uendicatio est uniformis ad arbitrium actoris: uel enim totū petit, uel partē duntaxat, nō utrūq; simul & difformiter, ut in usucapione contingeret, quæ nō solū ab intentione hominis, sed etiam a dispositione legis regulatur l. iij. supra eo. & sic diuersa ratio diuersitatem iuris inducit l. interpositas. C. de transac. l. fina. de rit. nuptia. cum uulgari. Laus deo.

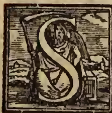
Gribaldus Paduæ dictabat Calendis Iunij. 1552.

MATTHEI GRIBALDI

Iurisconsulti Cheriani, Ius Cæsareum in celebri patauino Gymnasio ex ordine profitentis, in. l. si is qui pro emptore, de usucapione perutilis interpretatio.

IVLIVS PAVLVS PATAVINVS

Secundum uulgatam editionem.

SI is qui pro emptore posside-bat, ante usucapionẽ ab hostibus captus sit, uidẽdũ est an hęredi eius procedat usucapio? nã interrumpitur usucapio, & si ipsi reuerso nõ prodest, quẽadmodũ hæredi eius proderit. Sed uerũ est eũ in uita sua desiisse possidere, ideoq; nec postliminiũ ei prodest ut uideatur usucepisse. Quòd si seruus eius qui in hostiũ potestate est emerit, in pendenti esse usucapionẽ Iulianus ait, nã si dominus reuersus fuerit intelligi usucaptũ, si ibi decesserit dubitari, an per legem Corneliã ad successores eius pertineat, Marcellus posse plenius fictionẽ legis corneliæ accipi, quemadmodũ. n. postliminio reuersus plus iuris habere põt in iis quæ serui egerũt, quàm in iis quæ p se uel per seruũ possidebat cũ ad hostes puenerit? nam hęreditates in quibusdam uice pſõnæ fungi receptũ est, ideoq; in successoribus locũ nõ habere usucapionem.

HAEC *sunt uerba legis cõmuniter publicata, quæ quàm perperã et inemẽdate hactenus apud omnes recepta sint, ex sequentibus commentarijs deo bene fauente, luce clarius apparebit.*

AD *quorũ euidentiam præmitto ius ciuile semper in hoc sollicitũ fuisse, atq; perpetuo aduigilasse ut statum ciuium romanorum pro republica pugnantium integrum & incolumen conseruaret, neq; enim Iuris aut æquitatis ratio patitur cuipiam officium suum damno uerti. l. sed si quis ex signatoribus quemad. testa. aperi. l. si seruus. §. ꝙ uero de furtis. proinde captis ab hostibus ne eorum iura captiuitate læderentur, duplici remedio succursum est, Cũq; id per ueritatem lex efficere non posset, suadente æquitate per imaginẽ introduxit: sicq; postliminij & legis Corneliæ fictiones introductæ sunt. §. si ab hostibus Inst. quib. mod. ius patr. pot. sol. l. postliminij & l. postliminium de capti. et postli. re. l. lege cornelia de testamen. Qui enim in bello pro republica ceciderunt, per gloriam perpetuo uiuere intelliguntur. §. sed si in bello Inst. de excu. tuto. l. bello amissi. ff. eod. tit. & qui apud hostes captiui moriuntur, per legem corneliam iam ante captiuitatem liberi & ciues decessisse putantur. l. in omnibus & l. bona in princ. de capti. Qui uero ab hostibus ad suos reuertuntur, retro in ciuitate semper fuisse iure postliminij existimantur: & perinde omnia eis iura integra conseruantur, ac si capti ab hostibus non fuissent. d. l. postliminij & d. l. retro de capti.*

SECVNDO præmitto legem nõ fingere nisi ubi æquitas uel necessitas suadere uidetur. l.ij.de capti.l. sciendum.l.deniq; & l.nec utilem ex quib.cau.maio. & ideo ad conseruationem iuris iam quæsiti, & ubi de damno uitando tractatur, etiam in factis lex fictio nẽ inducit. Cæterũ ad aliquid de nouo acquirẽdũ præsertim cũ de lucro aut uoluptate tractatur, legis fictio nõ procedit.d.l.sciẽdũ & l. nec utilẽ et.d.l.in bello.§. factæ & l.Cũ duæ.§.i.de capt.et ideo nauibus longis atq; onerarijs pp belli usum postliminiũ est, nõ piscatorijs uel actuarijs uoluptatis causa paratis.d.l.ij.de capt.

TERTIO Præmitto triplicem esse fictionis speciem scilicet inductiuam, priuatiuam, & translatiuã, inductiua fictio est, per quam lex fingit aliquid esse quod non est, ueluti stipulationem in contractu dotis interuenisse, quæ uere omissa fuit.l.uni.in princ.C.de rei uxo.actio. & pupillarem substitutionem ubi sola uulgaris expressa est, nisi uoluntas testantis refragetur.l.Iam hoc iure de uulga. & in utero conceptum pro nato, & in potestate parentis.l.qui in utero de sta. homi. Priuatiua per quã aliquid fingitur nõ esse quod est, ueluti Monachum, seruum, deportatum, & similes qui uere & naturaliter uiuunt mortuos esse, scilicet quo ad iuris ciuilis effectus.l.deo nobis C.de epi.& cleri.l.quod attinet & l.seruitutem de regu.iur.l. prima.§.pen.de contratabul.l.i.C.de hære.institu.& hæ duæ de præsenti ad præsentẽ statum respiciunt. Translatiua est per quam de præsenti fingitur in præteritũ, ueluti retro liberum in urbe fuisse, qui nunc est, et diu

defunctum qui nunc decessit, & pridem natum qui nuper editus est.d.l.retro & .l.in omnibus de capti.l. Gallus.§.si eius eum ibi nota.de libe.& posthum.hæc autem fictio duo extrema habilia requirit, sanè ex = tremum præsens, a quo fictio initiũ capit habile actu, idest uerum & existens.Itẽ extremum præteritum uel (ut appellant)ad quod habile potentia:& sic primum extremum debet esse uerum,etultimum possibile. Ratio primi,quoniam non subsistente fundamẽto ueritatis nihil uere aut ficte superstrui potest.c.cum Paulus. i.q.i.l.egi tecum ubi Castren.not.de excep.rei iudi.Nã a primo fit productio ad secundum extremũ,& quod uere non est produci nõ potest.l. sed si manente de precario.Ratio secundi est, ne lex ultra naturæ potẽtiam aliquid moliri uideatur; nam quod natura negat lex attentare nec audet:et ꝙ in uniuersum per rerũ naturam adinaton est,id nulla arte effici potest.l.ubi repugnantia.§.i.de regu.iur.l.hæredes.§.an ea,famil. hercis. §. minorem natu Inst.de adoptio. cum uulga.

QVARTO *præmitto omnem legis fictionẽ in = duci,ut per eã aliquis iuris effectus immediate sequatur,non ut aliud factum inde resultet.nõ enim æquũ aut rationi consentaneum uidetur multiplex factum eodem casu & respectu fingere,& multa specialia cõtra ueritatem cumulare.d.l.deniq; & .d.§.factæ, & l.i.cum ibi not.C.de dot.promissio.& l.cum post.§.gener de iu.doti.Sufficit enim si cui uel in modico faueatur,& aliquid de iure stricto remittatur.l.tutores. §. i.de admi.tuto.l.tutori C.de nego.gest.l.generali C. de*

sacro.eccle.l. si quando C.de inoffi.testa. quemadmodum igitur ex actu tacito uel præsumpto non oritur præsumptio, nec fit extēsio secundū gl. Bal. et Alex. in l.i. in uerbo si quis quod quisq; iuris. Decl. in consil. 416. in testamento col.pen.uolu.iij. Sic ex actu ficto alia facti fictio non procedit. & prædicta uera sunt, ubi de principali fictione tractatur, cæterum in consequentiam multiplex fictio toleratur, quoniam cōsecutiui effectus necessarij sunt, et ex natura actus prodeunt, ideoq; nec a iure considerantur, neq; ullam habilitatem extremorum per se requirūt. d.l. qui in utero de sta.homi. Vbi is qui fingitur natus etiam in potestate per consequentiā intelligitur tradit hic Bart. & nos infra plenius attingemus.

QVINTO præmitto duplicē modū possidēdi, seu duplicem possessionis qualitatem: alteram quæ animo proprio ipsius possidentis retinetur, qualis est possessio quam dominus per se ipsum uel colonum uel seruum extra causam peculiarem habet: nā animo domini et alieno corpore seu ministerio cōseruatur. l.3. §. quod si seruus &. §. saltus et. l. quod meo supra de acquiren. possessio. Alteram uero, quæ alieno animo et corpore retinetur, ueluti per seruos aut filios ex causa peculiari. l. peregre. §. quæsitum de acquirē. poss. l. pen. de capti. & prior quidem possessio non peculiaris nisi sciente domino acquiri & retineri non potest. nimirū quæ ab ipsius animo perpetuo dependet. d. §. quæsitū & l. ij. in fi. pro soluto & l. ij. §. procuratorem uersi. cæterum infra pro empto. quicquid glo. Bartol. & se=

quaces aliter senserint in .l.i.§.itẽ acquirimus de acq-
qui.poss.ut & infra fusius ostendemus. Peculiaris au
tem possessio utilitatis gratia etiam ignoranti domi-
no acquiri & conseruari potest, ne scilicet peculij con-
cessio inutilis redderetur interpellata omni momento
& actu domini uoluntate.d.§.quæsitum.

SEXTO & Vltimo præmitto hanc legẽ siue Pau
lo siue Caio ascribatur, adeo perperã & obscure fuisse
conceptam siue id compilatorum, siue librariorum cul
pa contigerit, ut uarie a doctoribus nostris & legatur,
& intelligatur: nec ex eorum uel interpretum dictis
ullus sanus et explicatus sensus colligi possit. Nam prin
cipiũ usq; ad uersi.(quod si seruus) nullã habet dif
ficultatem. Cæterum a dicto uersic. usque in finem
legis propter literæ defectum, in qua nonnulla uerba
necessario desiderari uidentur, interpretes & doc. plu
rimum uariarunt. Quidam enim textum in finalibus
uerbis affirmatiue legunt, & uersiculum queadmo
dum &c. non interrogatiue sed comparatiue, quã
nos opinionem ut pote ueriorem semper amplexi su-
mus, & aperta ratione deffendimus. Alij uero dictio-
nem illam quemadmodum interrogatiue accipi
entes, et Marcello impingentes, literam negatiuam cre
briore calculo statuerunt hoc modo, & ideo hære-
di non procedere usucapionem quam senten
tiam, licet magis communem, euidentissimis rationi-
bus conuellemus.

DIVIDITVR principium huius legis usq; ad §. si seruus, in duas partes, in prima usq; ad uersicul. (quod si seruus) iurisconsultus de amisione possessionis nō peculiaris disserit, in secunda a prædicto uersi. ꝙ si seruus usq; in fi. de peculiari possessione pertractat tam iure postliminij quàm legis corneliæ fictione seruanda.

HOC breuiter intendit, captiuitate possessoris possessio non peculiaris amittitur, & Vsucapio interrumpitur, nec postliminio aut lege cornelia reparatur: possessio uero peculiaris, & cætera iura tam postliminio quàm lege cornelia conseruantur.

FACTI species iuniorum gratia sic fingi potest. Titius ciuis Romanus rem non peculiarem bonafide emptam per se uel alium possidebat, usuq; capiebat: interea pro republica pugnās, & ab hostibus captus, post dies aliquot hostium potestatem euasit: utrum dimissus, an ui doloue elapsus nihil interest. l. nihil de capti. & ita ad suos reuersus est. neque enim satis ab hostibus effugisse nisi animo ad suos reuertēdi et perpetuo commorandi ut ibi dicitur. Ex præmisso themate in prima parte duplex quæstio proposita est: prima utrū reuersus fictione postliminij omnia iura sua pristina ita recuperauerit, ut etiam possedisse atq; usucæpisse perpetuo uideatur. secunda si idem apud hostes decesserit, utrum eius hæredi possessio & usucapio legis corneliæ fictione conseruentur. Ad hæc Paulus respondit captiuitate possessoris in rebus nō peculiaribus statim possessionem amitti, & usucapionē interrumpi, et con

sequenter neq; ei reuerso postliminium, neq; hæredibus eius legem corneliā prodesse. Dubium faciebat in hac prima parte, quoniam postliminium reponit captiuum ab hostibus reuersum in pristinum integrūq; statum omnium Iurium suorum perinde ac si captus nūquam fuisset. l. postliminij in princ. & l. in bello. §. codicilli in fi. de capti. Ideoq; reuersus statim ius possessionis & usucapionis recuperare deberet. Ratio decidendi fuit, quoniam fictio postliminij iura duntaxat, quæ in pendenti manebant, restituit. d. l. postliminij & d. §. codicilli & l. bona de cap. Possessio autem suspendi non potest, quoniam magis facti, quā iuris est. l. i. §. Si uir uxori de acqui. posse. l. i. §. Sceuola si quis testa. liber esse iuss. fu. l. deniq; ex quib. cau. maio. et latissime probauimus in. l. naturaliter. §. nihil commune eod. ti. & infra deo dante aliquot argumentis euidentissimis cōfirmabimus. Ideoq; captiuitate protinus interrūpitur nec postliminio reparatur. d. l. deniq; & d. §. facte & consequenter sublata possessione tollitur usucapio, ipsius possessionis effectus inseparabilis. l. sine possessione supra eo. Quare autem facta non suspendantur, quemadmodum & iura, infra suo loco dicemus.

IN secunda quæstione primæ partis dubium faciebat, quoniam & si ipsi captiuo reuerso postliminiū quo ad possessionem et usucapionem nō prodesset, attamen lex cornelia eius hæredi prodesse deberet. Tum quia lex cornelia (secundum Marcellum) plenius operatur, quám postliminium; ut in secunda parte communiter legitur, Tum etiam quoniam possessio natu-

rali morte possessoris interrupta adhuc eius hæredi cõtinuatur, usucapio q; procedit.l.possessio infra eod. §. diutina inst.de usucap. Ratio decidendi fuit, quoniam *non magis hæredi fauendum est, quàm defuncto.l. in omnibus officijs.§.non debeo de regul.iur. igitur ubi postliminium defuncto nõ profuisset, lex cornelia eius hæredi prodesse non debet, ne melioris sit conditionis causatum quàm sua causa.d.§.non debeo & auc. multomagis* C.*de sacro.eccle.bonus tex.in.l.nuper uersic.satis enim absurdum* C.*de natu.libe.& generaliter omnia ad hæredem captiui pertinent, quæ ipse habiturus esset si postliminio rediјsset.d.l.bona uersi. apparet de capti.non obstat* ꝙ *lex cornelia plenius (secundum* Marcellum*) operetur quàm postliminium, quoniam respondetur* Marcellum *non id uoluisse, neque eius uerba sic interpretanda esse, porrò qui intellexerit legem corneliam plenius accipi posse, quàm scilicet nonnulli iuris prudentes existimarent: nempe qui* Iuliano *referẽte temere dubitabãt, an lex cornelia in peculiaribus locum haberet ubi postliminium militabat; cum tamẽ notissimi iuris sit eiusdem potestatis esse legem corneliam in hærede, cuius postliminium in defuncto fuisset.d.l.bona &.d.§.si ab hostibus inst. quib. mod. ius pat.pot.sol.* Parum *etenim fuisset defuncto fauere dũ uiueret, & nullam præterea sui hæredis rationem habere: cum plerunq; homines non tantum sibi sed et hæredibus suis caueri consuli q; desiderent.l. si pactũ de probatio.l.scripto unde libe.*

SVCCESSIVE *quæsitum fuit, & hoc in secunda parte legis an saltē possessio ante uel post domini captiuitatē per seruos uel filios peculiariter acquisita postliminio et lege Cornelia cōseruaretur? et ab omnibus in postliminio affirmatū est: quo uero ad legē corneliā Multi(ut Iulianus ait) dubitarunt. et dubitādi ratio fuit, quoniā nō æque fauendū uidebatur hæredi, qui de republica nihil meritus fuisset, atq; ipsi defuncto qui pro patria pugnando seruus hostiū factus esset. d. l. postliminij. §. in parte de cap. Verū Marcellus doctissimus iuriscōsultus, qui in Iulianū notas edidit. l. uerū. §. sciendū et. §. seq. de min. l. si pupillus de acqui. hæred. l. Marcellus de uerb. signi. (tantū abest ut ipse a Iuliano corrigatur, ut doct. nostri perperā opinātur) dixit legē Corneliā plenius accipiendam quàm illi existimarent, & consequenter non modo postliminium sed & legem corneliam in peculiaribus locum habere. & decidendi ratio fuit secundum Marcellum, quoniam quemadmodum plus iuris habet dominus postlimio reuersus in Iis quæ serui eius peculiariter egerunt, quā in his quæ Idem per se uel seruos non peculiaiter possidebat: sic & hæreditas quæ multis in casibus personam defuncti repræsentat. l. hæreditas in multis de acquiren. rerum domin. plus quoque iuris in peculiaribus habet, quàm in non peculiaribus. Igitur in Iis etiam hæredi possessio & usucapio continuante fauore & contemplatione defuncti, cuius plurimum interest successorem habere per quem eius honor & memoria conseruentur. l. & quia de interrogat. actio. l. liberorum in fine de uerborum significat. l.*

quoniam uenerabilis in fine C. de episcop. & cleri. §. i. Insti. quib. manu. non licet. unde eleganter dicecebat insignis doctor Antonius Corcet. siculus in proœ. suorum singularium, triste & turpe esse uiro diuiti sine hærede decedere. & Ideo fauor qui defuncto debetur, solet quoque eius hæredi a quo personaliter repræsentatur, regulariter adhiberi in auctentica de Iureiu. a mori. præsti. in princip. cum alijs Vulgaribus. & hic est uerus & germanus sensus huius facillimæ legis statuendo literam affirmatiuam, quæ tamen hactenus difficillima fuit reputata.

CAVSAM uero difficultatis, quæ omnium doctorum turbauit ingenia, paucis referemus, nam offensi sunt omnes quodam responso Claudij Triphonini celebris iurisconsulti In. l. in bello. §. facti de capti. Vbi relata controuersia inter Iulianum & Marcellum de possessione per seruos quæsita et retenta, cum Iulianus diceret legem corneliam in ea locum habere, Marcellus uero nihil referre an per se uel per seruos quis possideret, & consequenter non procedere, Claudius Iuliani sententiam approbauit. proinde quemadmodum Iulianus ibi Marcello in hanc specie prælatus fuit: ita & hoc loco præferendum omnes putarunt Marcellumque ab ipso Iuliano recte reprehensum. quod sane perridiculū est, cum Marcellus lōge posterior Iuliano fuerit, ipseq; in Iulianū notas ediderit, ut supra ostendimus, neque Marcelli uspiam meminit Pomponius, qui tamē Iulianum commemorat in. l. ij. in fi. de origi. iur. Pra-

terea quicquid alibi Iulianus senserit, negari non potest quin in hac. l. Marcelli opinio sit præferenda, cum Iulianus postliminium quidem in peculiaribus admiserit, cæterũ de lege cornelia uel dubitauerit, uel quod uerius est, nihil deffinierit: Marcellus uero legem corneliam plenius acceperit etiam hæredi procedere aperta ratione determinans. Quamobrem ut iura iuribus, & ipsos præsertim consumatissimos iuris authores inuicem conciliemus, ne in re tam clara errasse tam facile uideantur: dicendum est in primis Iulianum grauissimum & doctissimum Iurisconsultum hoc loco de lege cornelia in peculiaribus minime dubitasse, cum ipse eundem casum toties & aperte deciderit ut in. d. §. facti & in. l. bona. §. quæ peculiari de capti. Verum (ut insignis doctor Iacobus ab Arena a nullo hactenus animaduersus hic egregie sensit) alios quosdam addubitãtes retulisse, quos Marcellus iuste notauit. et si instet aliquis cur Iulianus eã dubitationem hoc loco uelut alibi non definiuit? Respõderi potest id compilatorum opera factum, qui Marcelli uelut posterioris et rationem reddentis potius quàm Iuliani sentẽtiam referre malluerunt: cum tamen plusquam uerosimile sit Iulianum idem quoque sensisse & determinasse. ecce iam ipsos Iurisconsultos ab omni controuersia probe uendicatos. Ad tex. Claudij in. d. §. facti notabiliter respondetur Iulianum & Marcellum, si sane & distincte intelligãtur, in eodem casu minime dissensisse: sed potius in diuersis casibus esse locutos. nempe cũ Iulianus in priore casu aperte dixisset, domino per se possidenti usucapionem captiuitate interrumpi, nec postli-

minio conseruari:postea in sequenti casu paulo obscu rius locutus est,ita ut eius uerba in duplicem sensum trahi facile possint sic enim habent. Eorum uero quæ per subiectas iuri suo personas possidebat usuq; capiebat,uel si qua postea peculiari nomine comprehenduntur,hæredi suo tẽpore impleri usucapionẽ. *et cætera.Marcellus existimans Iulianum in priore clausula usq; ad uersi.* uel si qua postea, *loqui de non peculiaribus, quem admodũ & in casu præcedenti in persona domini definierat,oportune notauit nihil interesse an ipse dominus per se, an per subiectam personam possideret: quoniam utroq; casu possessio domini animo seruaretur.d.l.iij.§.saltus de acqui.possessio.& consequenter ipsius captiuitate & possessionem & usucapionem interrumpi,ut in prima parte huius nostræ legis recte definitur. atqui Iulianus in tota ea clausula de peculiaribus sensit,et qualitatem illam* peculiari nomine *in calce totius orationis positam,ad primum quoque casum retulit:ita ut prædicti casus non qualitate sed solo tempore distinguerẽtur. Igitur siue ante captiuitatẽ domini peculiaria per seruos possiderentur, siue pendente captiuitate quæsita essent, Vtroq; casu procedere hæredi usucapionem & legem corneliam locum habere Saluius recte definiuit, quãquã a Marcello perperam intellectus illa alternatiuã* uel *inter similia & eiusdem qualitatis existentia regulariter posita censetur.l.prima de rebus dub.l.prima de re iudicata. licet Iason hic quibusdam leuibus argumentis Iulianum errasse contendat, sed fru=*

ſtra. Quoniam in dubio uerba cuiuſque oratio=nis ita congrue & diſtincte intelligi debent ut omne uitium loquentis excludant.l. Plautius de auro et argento legato.c. inter dilectos. §.cæterum de fide inſtrumentorum. ex quibus patet Iuliani & Marcelli controuerſiam non in iure ſed in facto fuiſſe: quoniam Marcellus de non peculiaribus, Iulianus de peculiaribus ſenſit, & uterque in caſu ſuo recte definiuit, ut ex ſequentibus latiſſime patebit. proinde ſequitur ad utrumque Triphonini ſententia correſpondens Iis nimirum uerbis cum aduerſatiua copulata prolatis; ſed & Iuliani ſententia ſequenda eſt, *ut in caſtigatis legibus inuenitur.*

EX *prædictis ſatis ſuperque omnem in hac lege difficultatem ſublatam puto, auſimque dicere nequaquam aliter poſſe huiuſcemodi uorticoſas ſymplegades ſuperari. Quod ſi quiſquam omnino refractarius, & ab ingenuitate penitus alienus hæc noſtra, quanquam ueriſſima Immo & neceſſaria interpretamenta impudenter contemnat, mallitque in tenebris cæcutire, quàm beneficium lucis ab alio recognoſcere ualeat, ſane is & ſibi ſuo more ſapiat, mihi ſatis eſt bonis animis meam bona fide operam præſtitiſſe. Cæterum ne ſtudioſi iuuenes uulgari & corrupta lectione amplius offendantur, legem ipſam in integrum ſenſum reſtitutam hoc loco ſubijciendam eſſe putaui.*

PAVLVS.

SI is qui pro emptore per se uel seruũ ex causa non peculiari possidebat, ante usucapionẽ ab hostibus captus sit, uidendũ est an hæredi eius procedat usucapio. Nã ei interrumpitur usucapio, & si ipsi reuerso non prodest, queadmodũ hæredi eius proderit? Ideoque nec postliminiũ ei prodest, ut uideatur usucepisse; nec hæredi eius legis corneliæ fictio. Quod si seruus eius, qui in hostiũ potestate est, ex causa peculiari emerit, in pendẽti esse usucapionẽ Iulianus ait. nam si dominus reuersus fuerit intelligi usucaptum, si ibi decesserit a nonnullis dubitari an per legem Corneliam ad successores eius pertineat, Marcellus posse plenius fictionẽ legis corneliæ accipi, quemadmodum enim postliminio reuersus plus iuris habere potest in Iis quæ serui peculiari nomine egerunt, quàm in Iis quæ per se uel seruum ex causa non peculiari possidebat, cum ad hostes peruenit: Sic hæredes eius legis corneliæ fictione. Nam hæreditates in quibusdam uice personæ fungi receptum est, Ideoque successoribus locum habere usucapionem.

HAEC *sunt uerba legis restitutæ, & ab omni uitio uendicatæ, cuius sententiam ut modis omnibus planam facerem, etiam numeris facillimis explicaui, quos*

& uoluptatis & utilitatis gratia subiungere non recusaui.

CARMEN PARAPHRASTICVM.

SI is,qui rem per se,aut seruum,non iure peculi
Emptoris titulo retinens,sit captus ab hoste,
An usucapio hæredi procederet eius
Quæsitum est:& sanè ipsi interrupta reuerso est,
Nec postliminio reparatur,fictio namq;
Legis,facta nequit semel interrupta referre.
Quòd si non illi ualet hæc prodesse reuerso
Fictio,quo pacto cornelia proderit eius
Hæredi? cum non possit plus iuris habere
Successor,quàm re in propria defunctus haberet.
Quòd si captiui seruus rem iure peculi
Emerit,hoc casu domino quæsita reuerso
Lex postliminij conseruat iura.Sed utrum
Lex successori pariter cornelia prosit,
Saluius ambiguum nonnullis dixit,at esse
Marcellus legem Corneli plenius inquit
Sumendam,hæredi iura ut quæcunq; reseruet.
Nanq; uelut dominus plus iuris habere reuersus
In rebus potis est, quas serui iure peculi
Interea egerunt,quàm quas possiderat ante
Per se uel propros seruos non iure peculi.
Successori eius sic lex cornelia prodest,
Vniuersalis siquidem successio,multis
Casibus hæredi conseruat iura futuro.
Personam ac domini defuncti sustinet ergo.
Hæredes etiam capere usu posse fatendum est.

VNIVERSAE

VNIVERSAE *legis scopus in hoc consistit, ut inter res nō peculiares et peculiares quo ad modū usu capiendi differentia cognoscatur. In peculiaribus. n. postliminium & legem Cornelia prodesse, ut possessio & usucapio conseruentur: secus in non peculiaribus. Et quoniam omnis difficultas circa intellectum legis uersatur, loco eorum quæ ex ipso textu per doctores solent adnotari, ego nouo quodam ordine ex singulis uerbis conclusiones eliciam, quibus exacte explicatis uniuersa fere materia cum suis difficultatibus enucleata patebit.*

PRIMA *igitur ex hoc tex. elicitur conclusio, ꝙ titulus emptionis aptus est ad usucapionē, quoniā habilis est ad dominij translationem, eo. ti. pro emptore. Sunt autem tituli seu causæ habiles ad usucapiendū fere quindecim* pro hærede *.l.i.infra pro hære.* pro legato *.l.i.infra pro lega.* pro donato *.l.i. infra pro dona.* pro dote *.l.i.infra pro dot.* pro emptore *.l.i.infra pro empt.* pro soluto *.l.i.infra pro solu.* pro æstimato *.l.sed et si.§.i. de publici.l.iij.infra pro empto.* pro noxæ dedito *.l.ij. de publicia.* pro iudicato *.l.iij. in fi.de publicia.* pro iurato *.l.eum qui.§.si petēti de publicia.* pro trāsacto *.l.pen.C.de usuca.* pro emp*.l.cū solus infra eo.* pro permutato *.l.eum qui.§ i. uersi. sed & si permutatio de publicia:* pro derelicto *.l.i.infra pro derelict.* pro diuiso*.l.pen §.si pater secūdū unum intellectū infra* pro suo *.d.l. cum solus cum gl.in uerbo habet infra eo. sunt tamen qui putent ex*

diuisione titulum non haberi; sed ex causa propter quam ipsa diuisio fit, cũ sit actus deseruiens causæ ex qua dominium competit, ut patet eo. ti cõmu. diui. & famil. hercis. cum simi. Vltimus titulus est pro suo, *qui et generaliter cum omnibus alijs causis concurrit, & specialiter ubi iusta causa possidendi subest, quæ alium titulum peculiarem non habet. l. i. cum ibi not. eo. ti. pro suo.* Titulum pro possessore *non cõnumero, quoniam iniustus est, & prædoni competit: & ideo ad usucapiendum uel præscribendum non prodest. l. pro hærede. § fina. cum duabus sequen. de petitio. hæredi.*

ET *omnes prædicti tituli seu causæ habiles sunt ad dominij translationem.* Nam *si tradens sit dominus dominum recta uia transfertur in accipientem: si nõ sit dominus saltẽ usucapiendi cõditio trãsit. l. clauibus de contrahẽ. empt. l. si finita. § Iulianus secundum uerum intellectum de dam. infect. l. prætoris cum gl. in uerbo capere eo. ti.* Omnis *enim actus secũdum qualitatem & potentiam agentis regulatur. l. traditio de acqui. re. domi. l. ex empto de actio. emp. l. nemo plus iuris de regul. iu. cum uulgaribus.* Hinc *colligitur ratio, quare non ualet uenditio cum pacto ne dominiũ transferatur. l. cum manu sata. § fin. de cõtrahen. emptio. quia tale pactum repugnat naturæ ipsius uenditionis, & eius principalem effectum extinguit.* Et *si dicatur quomodo potest non dominus malafide rem possidẽs, nec usucapere ualẽs, ius usucapiẽdi quod non habet, in alterum transferre, contra regu. dictæ l.*

traditio & d.l.nemo plus iuris? respondeo ius usucapiendi ex persona tradentis non transferri, sed in titulo & bonafide accipientis fundari, & in eius persona inchoari d.l. clauibus cum præallegatis. nec enim malafides tradentis bonæfidei ipsius accipientis nocere debet, ut inquit elegans Marcellus in.l.eum qui.§.prætor ait de publicia. Quando autem malefides authoris noceat uniuersali uel singulari successori, & de intellectu auctenticæ malefidei. C. de præscriptio. longi tempo. & de communi doctorum resolutione in materia, quia non est præsentis speculationis, uide latissime per insignem iurisconsultum & senatorem dignissimum dominum Franciscum Balbum Turinensem in suo absolutissimo tractatu præscriptionum, in secunda parte tertiæ partis principalis, in.xij.questio.

NVNC *uero circa titulum emptionis, de quo loquimur, sciẽdum est, quòd hic titulus pro emptore in multis differt a cæteris titulis. Nam cum in cæteris actibus ad usucapiendum uel præscribendum suffi ciat titulus putatiuus iusto errore causatus.l. Celsus, ubi dixi, infra eo. tamen solus titulus pro emptore iustissimum in superlatiuo gradu errorem desiderat secundum glo. & doct.in.d.l.Celsus, & in.l.ij. in princ. &.l. quod uulgo infra pro empto. & in.l.iij.pro soluto. nec in hoc titulo error in facto proprio etiam probabilis releuaret, qui tamen in alijs sufficeret, ut in.l.iij. &.l.fi. infra pro suo.*

ITEM in alio differt a cæteris, quoniam in illis sufficit bonafides tempore traditionis: in emptione uero bonafides utroq; tempore desideratur, scilicet contractus & traditionis. l. si aliena in princ. supra eod. d. l. ij. pro empto. d. l iij. pro solu. & . l. traditionem de publicia: acti: Ratio differentiæ assignatur per glo. & Bartol in. d. l. ij. scilicet propter frequentiam contractus argu. text. in. l. iusto in princip. infra eod. & in. l. aut facta. § fin. de pœnis. Sed hæc ratio persuasiua tantum est, non concludens. Nam & mutuum et stipulatio frequentissimi sunt contractus. l. certi. § si numos si cer. peta. doct. in rub. de uerb. oblig. Alij quoniam contractus est bonæfidei, in quo bona fides exuberare magnopere debet. §. actionum Insti. de actio. l. in bonæfidei cum ibi not. de eo q̃ cert. lo. l. ex empto de actio. emp. sed nec ista ratio satisfacit, cum etiam per alios bonæfidei contractus dominium trãsferatur, ueluti permutatione, societate, diuisione, & similis. d. §. actionum: tamen istud in sola emptione requiritur. Aliam rationem uidetur ponere iurisconsultus in. § fi. huius legis ibi, quia concessum est stipulari rẽ, quæ promissoris non sit, scilicet etiam scienter: Nam & res aliena ignoranter emi, atq; usucapi potest. l. rem alienam de contrahen. emptio. igitur rem alienã scienter emere non licet. Verum hæc ratio est eadem cum dicto de quo quæritur: factum enim non facti causam declarat, & huiuscemodi rationes imperfectæ ac primariæ, sæpe a iureconsultis reddi solent, ut in. d. l. ij. pro soluto, & in. l. quartam in princip. ad. l. falcidi. & . l. re coniuncti secundum intellectum Bar.

de leg.iij.& l.Labeo cum gl.supra hoc eo.ti. Quare tu animaduerte, an dici possit, ideo in solo contractu uēditionis & emptionis bonam fidem utroq; tempore requiri, quoniam nullus alius reperitur contractus dominij translatiuus, qui bonæfidei sit, & duo tempora distincta habeat, scilicet cōtractus & traditionis, præter emptionē. solo enim consensu perficitur, & tēpore pacti omnem uim & substantiam capit. l. consensu de actio. & obligatio. nilmirum sibi bonafides etiam ab initio requiratur. d.l. si aliena, subaudiendo ibi dictionem etiam *ante uerbum traditionis, ut glos. recte declarauit. Nam & a primordio tituli omnis posterior formatur euentus, ut eleganter diuus Theodosius censuit in.l.uni.in fi.C. de impo.lucra.descriptio lib.x.*

SECVNDA *elicitur cōclusio ibi(* Nam ei interrumpitur *) quod captiuitate possessoris etiam ciuilis nedum naturalis possessio interrumpitur.l.cū hæredes.§.i.de acqui.poss.l.naturaliter supra eo.d.l. deniq; ex quib.cau. maio. Ratio redditur ab ipsis iureconsultis. Nam bello captus iuregentium seruus hostium fit.l.ex hoc iure de iusti.& iu.l.postliminij.§.in pace & l. hostes in fi.de capti. Igitur qui alterius seruus est, nihil sibi possidere potest, cum ipse ab alio possideatur.l.i.§.sed & per eum de acqui. poss.l. neq; seruus supra eo.l.sic eueniet de adult.e.l. qui in seruitute de regu.iur. & generaliter quo ad iuris effectus seruus pro mortuo habetur.l.quod attinet & l. seruitutem de regu.iur.*

QVARE autem seruitus ex hostili captiuitate, etiam à iure ciuili Quiritum approbata fuerit, non ab re quæri solet. Sciendum est enim eos populo Romano legitimos hostes fuisse, qui nondum armis uicti, neq; subiecti, de imperio pari iure certabant, ueluti Germani, Parthi, et Carthaginienses antequam à Scipione debellati essent: & generaliter omnes si quibus bellum publice populus Romanus decreuerat, uel ipsi Po. Romano, hostium numero habebantur. Cæteri uero latrunculi, uel prædones appellabantur, ita Vlpia. in. l. hostes de captiuis. Publica ergo utilitas suasit, ut inter hostes, fides, fœdera, conuentiones q; inuicem seruarentur. C. noli. xxiij. quæstio. i. Bartol. in suo tracta. quæstio. in secunda quæstione: & captiui ad usum potius capientium custodirentur, quàm occiderentur. §. serui autem Instit. de iu. perso. Communis enim ratio, & naturalis æquitas dictant, quicquid à natura propagatur, magis ad obsequium & utilitatem hominis conseruari debere, quàm per deprauatã animi libidinẽ sine utilitate corrumpi. Accedit etiam spes commutationis, quandoquidem (ut ille ethnicus ait) etsi in omnibus, tum in bello maxime fortuna dominatur. Igitur belli commertium ita tulit, ut cũ aliquando uicti uictores fierent, etiam captiui commutarentur, inuicem q; redderentur. Sic Attilius Regulus a Carthaginensibus captus Romam pro commutandis captiuis missus est. d. l. postliminij. §. fi. de capt. Sic Aeneas ob Pallantis necem uehementer irritatus, cum a Turni milite de uita & salute, quasi ex usu et commertio belli precibus tentaretur, respondit, Belli

commertia Turuns sustulit ista prior iam tum Pallante perempto. Sed de his satis.

PRAEDICTA conclusio, quòd captiuitate possessio interrumpitur, per modernos singulariter limitatur, ut forte non procedat in captiuitate momentaria, quoniam actus momentarius & perfunctorius non consideratur. l. qui sic de solutio. l. qui possessionem de ui arma. l. pleriq; de rit. nuptia. l. quicquid calore de regul. iur. bonus text. in. l. fin. in fine C. de bon. quæ liber. Ego puto distingui posse, aut captiuus intra hostium præsidia deductus non fuit, sed durante adhuc ipso conflictu recuperatus est, uel quouis modo hostium manus euasit: & tunc procedat limitatio, quoniam effectus captiuitatis non fuit consumatus dicta. l. qui possessionem, ubi recuperans illico possessionem, qua per uim deiectus fuit, non dicitur illam amisisse, sed perpetuo conseruasse. Aut captus intra præsidia hostium deductus fuit iuxta. l. postliminij in princip. de capti. & tunc licet post conflictum euaserit, quia tamen captiuitatis effectus consumatus fuit, possessionem amisit. Nam in effectibus consumatis & perfectis actus etiam momentarius consideratur. l. uxoris abortu. C. de posthum. hæredib. Insilit. & in terminis nostris possessorijs est casus in l. si quis ui. §. differentia in fine de acquiren. possessione. Vbi tradens possessionem, ut eam reciperet, illam amittit: quoniam in possessione actus traditionis effectum consumatum produxit.

Nam solo animo,etiam si quis corpore adhuc insistat, si tamen possidere nolit,possessionem amittit.l.iij.§.in amittenda & l.i.§.si uir & l.non quemadmodum su pra de acqui.possessio. Ad.l.qui sic de solutio. Respõ detur, quod licet actus solutionis ibi fuerit definitus, tamen ex animi simulatione processit. Vnde talis actus effectu caruit, non ratione quidem (ut ita loquar)momentaneitatis, sed simulationis. to.tit. plus uale. quod agitur. & facit text.in.l. plerique de rit. nuptiarum.

SED hic cadit notabilis difficultas,cum omnia captiui iura captiuitate non interrumpantur,sed uirtute postliminij suspendantur.d.l.in bello.§. Codicilli de capti.d.§ si ab hostibus Insti.quib.mod.ius pat. potest. solui. Cur tamen ciuilis possessio,quæ iuris est, & per ius diffinitur secundum docto. communiter in.l.i. in princ.de acqui.possessio. non stat in pendenti,sed prorsus interrumpitur? Ad hoc (quicquid doctores nostri reclament) aliter responderi non potest, nisi possessionem etiam ciuilem facti magis esse, quàm iuris.Cum sit actus animi,non ab ipsa lege,sed ab homine continue dependens,nec a iure definitus,sed in facti perseuerantia & usu consistens.l.seruitutes de seruí.urba.prædio.l.quæstio in fi.de uerbo.sign.l.bonæfidei §,i.de acqui.rer.domi.l.deniq; ex quib.cau.maio: l.i.§.Sceuola si quis testa.lib.esse Iuss.Proinde commu nem opinionem semper falsam esse putaui, ut ex sequentibus facile patebit.

PRIMO per text.in.d.l.deniq;,ibi plurimum facti habet. Et in.d.§.Sceuola,ibi quia facti est. Et in.d.§.si uir,ibi quoniam res facti. Et in.l. bonæfidei.§.i.ibi illud ad factum pertinere. Et in l.in bello.§.facti de capti.& in.l.i.§.i.ibi eam rem facti non iuris esse. Cum infinitis similibus. nec ualet doctorum interpretatio distinguentium inter possessionem,prout acquiritur,& prout quæsita est,considerata̅m,quoniam omnia prædicta iura, quæ simpliciter dicunt possessionem esse quid facti,de quæsita et formali possessione loquuntur,ut facile constat.

SECVNDO, quoniam possidere & possessio conuertuntur.l.possessio,ibi possidere non possum quia possessio. et cætera de acqui. possessio. sed possidere est facti,cum actum significet,igitur & possessio. Omne enim uerbale nomen ab aliquo uerbo immediate procedens,nõ ius sed factũ significat,ut patet in termino Actio , quando a uerbo ago immediate deducitur. auc.quas actiones.C.de sacro.eccle. secus quando est terminus primitiuus, quia tunc ad ius non ad factum refertur. Insti.de actio.in princip . sic etiam stipulatio facti est,non iuris.l.5.§. stipulatio, de uerbo.obligatio.omnes enim contractus facti sunt.l.cõsilio in fi.de cura.furio.sic aditio hæreditatis facti est, quia ab animo hominis dependet non a iure.l.pro hærede.l.aditio &.l.gerit de acqui.hæred. & tamen stipulari,possidere,adire,sunt uerba a iure qualificata , & solemnia,& iuris effectum immediate producentia.& Ideo seruus neque stipulari,neq; possidere,neq;

adire suo nomine potest.l.stipulatio ista habere.§.hæc quoq; de uerbo. obliga.l.quod seruus ad fi.de acquir. posses.d.l.aditio de acqui.hære.

TERTIO, quoniam secundum crebriorem sententiam duæ sunt possessionis species, scilicet ciuilis, quæ solo animo: Naturalis, quæ etiam corpore retinetur. l.iij.§.Neratius de acqui.posses.l.ij.§. quod uulgo pro hære.l.i.§.deijcitur de ui armat.l.nemo.C. de acquir. posses. Sed impossibile est dari duas consp ecies diuersi generis, & consequēter aut utraq; possessio erit iuris, aut utraq; facti. Cōstat autem naturalem possessionem esse facti.l.i.in princ.de acqui.posse.l.pupillus de acqui.re. domi.ergo & ciuilem facti esse oportet, licet a iure magis probatam & qualificatam.

QVARTO, quemadmodum a naturali possessione, quæ facti est, oritur effectus iurisgentium, scilicet immediata dominij acquisitio eorum, quæ in nullius bonis sunt.d.l.i.in princ.de acqui.poss.& Insti.de rer.diuisio.§.singulorū: Sic ex ciuili possessione oritur effectus iuris ciuilis, scilicet acquisitio dominij mediante usucapione, seu præscriptione.l.iij.&.l.sine supra eod.to. tit.C.de præscriptio. lon.tempo. Porro iuris effectus ex factis oriri consueuerunt.l.licet.§.ea obligatio de procurato.l.si ex plagis.§.in cliuo ad.l. aquil. cum uulga.

QVINTO, ius alicui competens certum est, ac stabile, nec quolibet momento interpellatur.l.seruitu=

tes de seruitu.sed possessio quandoq; certa non est, & quolibet momẽto interpellari põt.d.l. nemo ambigit. C.de acqui.pos.l.naturaliter supra eo.et hic in princ.

SEXTO, *In iuribus nõ cadit uiolentia, & ideo Iura semel nobis quæsita per uim a nobis auferri non possunt.l.id quod nostrum de reg.iu.l. debitorum,quã habui in punctis.C. de pact.l.sequitur.§.si uiam, ibi* nec de uia quis mero detruditur *supra eo.sed possessio etiã ciuilis per uim auferri potest,quoniã facti est.l.i.§.deijcitur.et.§.ui possidere. & l.qui possessionẽ de ui arma.l.si quis in tãtã.C. unde ui cũ uulg.*

SEPTIMO, *omnia iura captiuitate domini stãt in pendenti,nec protinus amittuntur,ut hic,& l.bona §.quæ peculiari.de cap.Sed ciuils possessio statim amittitur,nec suspẽdi potest,et id nulla alia ratione cõtingit,nisi quia magis facti,q; iuris est.d.l.deniq;.et.d.§. facti.& d.§.Scæuola.*

OCTAVO, *Iura omnia regulariter et cædi,& trãsmitti possunt,etiã citra aliquod facti ministerium l.in omni.C.qui bo.cæd.poss.& patet in iure deliberãdi,& iure accrescendi,& similibus.l.cum antiquioribus.C.de iu.delibe.& l.si ex pluribus de suis & legiti. Sed possessio,etiam ciuilis,nec cædi,nec transmitti potest,nisi noua fiat apprehẽsio, et factũ hominis interueniat.l.Cum hæredes in princ.de acqui.posse.*

NONO, *hæreditas iacẽs omnia iura cõseruat,ut hic in fi.et.l hæreditas de acqui.re.do.Sed possessionẽ, quia facti est,conseruare non potest.d.§.Scæuola.*

DECIMO, *iurium donatio inter coniuges prohibetur.l.i.& .ij. de donatio.inter ui.& uxo.sed possessionis donatio non prohibetur,quia facti est.d.l.i.§. si uir uxori de acqui.poss.l.i.§.fi.infra pro donato. ea enim,quæ facti sunt, a iure ciuili impediri non possunt.d.§ factæ de capt. non obstat tex.in.l.inter uirũ de dona.inter ui.& uxo.ubi etiam possessionis donatio non ualet,& in.l.si eum qui eo.ti.ubi uxor rẽ donatam ciuiliter possidere non intelligitur:quoniam respondetur ex donatione mariti possessionem quidem transire,sed reuocabiliter,secundum gl.in legibus præ allegatis. est tamen difficile contrarium.*

VNDECIMO, *si possessio eẽt ius, caderet utique in iuribus,& proprie, quoniã omne simile suo simili facile aggregatur,& in habtẽibus symbolum facilis est conuentio.l.pupillo.§.libertino.de tuto.& curato.dat.l.In rem.§.Item quæcunq; uersic. quia ferruminatio. de rei uendi. Sed possessio in iuribus proprie non cadit.l.seruus.§.incorporales de acqui .rer.domi. l.iij.in princ.de acqui.possessio. d.§ si uiam supra eo . ergo possessio ius proprie dici non potest.*

DVODECIMO, *si possessio esset ius insistendi,ut communis definitio præsupponit, esset quædam facultas & potentia detinendi rem ab ipso actu insistentiæ uel detentionis separata. Nam dictio ius adiecta gerundio potentiam seu facultatem quãdam significat ab actus exercitio remotã.l.nulli.C.de sentẽ. & interlocutio l.iij §.sed quod.iudi.sol.l.fin.de offic.*

procu.Cæsa.l.iij.§.i.de bo.possessio. Insti: de actio. in princ. & l.nihl de actio. & obliga.ibi actio est ius persequendi, scilicet cum placuerit.eo.ti.ut nemo inuit. age: & sic non est actualis persecutio. Sed ciuilis possessio perpetuam reiinstentiam uel detentionem actu animi continuatam requirit: alioqui nec possessio dici posset, nec iuris effectum produceret.l.i. & l.naturaliter. & l.sine. supra eo.l.ij. & l. diutina. C.de præscrip.longi.tempo.

DECIMOTERTIO, Iura traditionem non patiuntur.l.seruus.§.in corporales.de acqui.rer.domi. sed possessio uerè et proprie tradi dicitur.l.iij. in prin. de actio.emp.l.non solum.§ qui pignori. & .l.hæres eius infra eod.

DECIMOQVARTO. Reuersus ab hostibus statim recuperat ius de nouo insistendi, et corporalem possessionem apprehendendi.d.l.cum hæredes.§ de acqui.poss. & tamem ciuilem possessionem pristinam non recuperat, ut hic, & d.l.naturaliter, supra eodem igitur Ciuilem possessionem ius insistendi non esse liquidò constat.

DECIMOQVINTO, Iura omnia licet animo & memoria non retineantur: nunquàm tamen obliuione perduntur, nisi triginta annorum decursu penitus negligantur.l.sicut. & l.cum notissimi. C. de præscrip. o anno. Possessio uero ciuilis, nisi animo continuè retineat::r, statim a nittitur, & sola obliuio=

ne aboletur.l. peregre de acquirē.posseſſ.l.furtum.§. fundi cum glo.in uerbo uel longo *infra eo.*

DECIMOSEXTO, *dicimus longa poſſeſſione ius utendi, uel dominium acquiri.l.apparet. §.penul. de itine. actuq; priua.l.locus de acqui.poſſ.l.iij. ſupra eo.l.fi.infra eo.l.qui fundum.§. procurator infra pro empto.& tamen non recte dicimus longo iure ius acquiri, ſed longo uſu, longa conſuetudine, longa inſiſtentia, uel detentione, ideſt continua, diutina, nō interpellata; quæ quidem qualitates non ad ius, ſed ad factum referuntur.l.ſi quis fundum de acqui.poſſeſ. l.diutina.C.de præſcrip.lon.temp.d.§.diutina Inſti.eo. titu.de uſucapio.*

DECIMOSEPTIMO, *Iura etiam incerto modo in alium transferri poſſunt, ueluti quicquid iuris habeo, tibi cædo.l. ſi ſic.§.i.de leg.i.l. nemo plus iuris de reg.iu.ſed quicquid ego poſſideo per modum incertæ poſſeſſionis, in alium transferri non poteſt. l.iij. §.incertam.&.l.locus de acquiren.poſſeſ. Et ideo conſtitutum generale & incertum non ualet, nec ullam transfert poſſeſſionem ſecundum communiter doct.in l.quod meo de acqui.poſſeſ.late Deci.in conſil.ccxxvi. magiſter Ioannes.*

DECIMOOCTAVO, *Iura regulariter per filios et ſeruos uirtute patriæ uel dominicæ poteſtatis, etiam extra cauſam peculiarem, ignorātibus & inuitis dominis acquiruntur.l.placet de acqui.hæredita.*

§.Item uobis Insti.per quas perso.nob.acquir.Possessio autem etiam ciuilis, ignoranti domino extra causam peculiarem acquiri non potest.l. i.§. item acquirimus de acqui.poss.l.Iusto.§.fi.infra eo.l.ij pro solu. & plenius infra dicemus.

DECIMONONO, Possessio, quæ animo & corpore alterius retinetur, uelut peculiaris, nō dicitur propriè esse apud dominum possessorem, sed fictè secundum Areti.in l. quod seruus, per illum tex. ibi dominus creditur possidere: Et tamen si possessio ius esset, utiq; uerè & propriè apud dominum possessorem esse diceretur. quoniam in his quæ sunt iuris, fictio legis ueros & proprios inducit effectus secundum Paul. & Areti. in d. l. Cum hæredes, post Bartol. hic in. iij. quæstio.principali.

VIGESIMO, omnis qualitas uel facultas solo animo retenta, dicitur esse facti non iuris, quia actus animi est. d.l.bonæfidei.§.i. ibi illud ad factum pertinere. de acqui. re. domi. Sic naturalis possessio, etiam quando solo animo retinetur, pro actuali rei insistentia communiter definitur secundum Iaso. In. l. naturaliter.§. nihil commune, circa primam oppositio.glo.de acqui.posse. Igitur Ciuilis etiam possessio, quæ solo animo retinetur, actualis est insistentia, licet aliquanto efficacior. nec diuersitatis ratio reddi potest, cum utraq; ab actu solius animi substātiam capiat, continueq; dependeat.

ferret: quæ tamen uera non sunt ut ex præcedentibus liquet. Ergo ius formale & abstractum non est, nec ab actu momentario procedens. Aut possessio ab ipso actu insistendi continuo & successiuo producitur, et tunc ius insistendi dici non potest; quandoquidem ipsum ius quod ab insistendo nascitur, causa insistendi esse non potest. Ridiculum est enim dicere aliquid esse, uel producere id ex quo generatur. l. quod per manus de iu. codici. l. ex pupillari de uulga. ex quibus patet possessionem ius non esse. Possem & alijs infinitis iuribus, rationibus, & argumentis prædictam communẽ opinionem cõuellere; nisi maiore tædio quàm uoluptate uel utilitate lectorem affectum iri putarem. & ne desit authoritas hanc opinionem tenet glo. in l. Celsus ad finem glo. magnæ, ubi dicit possessionem & contractus facti esse, infra hoc eo. ti.

NON obstat tex. in l. possessionem de acqui. pos. *ubi pupillus naturalem possessionem, quoniam facti est, amittere quidem sine tutoris authoritate potest, sed non ciuilem; quæ solo animo retinetur. Ad hoc respõdeo, quod ciuilis possessio a solo pupillo amitti non potest, quia factum est, non utique nudum & simplex, sed solemne, & a iure qualificatum, iuris effectũ producens. Igitur non tam ratione possessionis seu insistẽtiæ, quæ facti est, quàm ciuilis effectus cohærentis, pupillus eam amittere non potest: quemadmodum etiã sine tutore hæreditatem adire non potest, quamuis lucrosam & opulentam. §. neque tamen, Insti. de autho. tuto. & tamen adire hæreditatem facti, non iuris est.*

l.gerit de acqui.hæredi.sic & possessionem ciuilem nedum naturalem amittere facti est.d.l.i.§.si uir uxori de acqui.possessio. & generaliter pupillus sine tutore nullum actum facere potest, per quem in aliquo iuris effectu lædatur.§.primo Insti.de aucto.tut: l.obligari.ff.eod.tit.

NON obstant iura omnia dicentia ius possessionis, uel possessionẽ plurimũ a iure mutuare, uel multum iuris habere.l.peregrè et l.possessio de acqui.possesio.quoniã talia iura respectu ciuilis effectus cohærentis intelliguntur. Sic etiam dicimus ius societatis, ius permutationis, ius emptionis, ius stipulationis, Cũ tamen in substantia omnes contractus facti sint, non iuris.l.consilio in fi.de cura. furio. pari modo ius possessionis, non intransitiuè, sed transitiuè uocamus. Item cum dicimus possessionẽ multum iuris habere, uel plurimum a iure mutuari.d.l.possessio, euidenter declaramus aliud esse ius, aliud possessionem. nemo enim mutuo accipit ab alio, quod ipse naturaliter habet.l.ij §.appellata.& l.rogasti si cert.peta. proinde possessio ciuilis nihil ferè aliud est, quàm legitima rei corporalis, uelut propriæ, detentio solo animo facta l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter ex quibus cau. maio.l.quod seruus de acqui.posse. Et quemadmodũ a uerbo momentario deriuatur uerbale nomen actum momentarium significans, ueluti a trado traditio, a restituo restitutio, ab emo emptio, a stipulor stipulatio: Sic a uerbo successiuo uerbale nomen deducitur, actum denotans successiuum, ueluti a detineo

detentio, a possideo possessio, ab habito habitatio, & sic de similibus. fatendum tamen est uerborũ omniũ alia nudũ factũ significare, uelut trado, detineo, pulso: alia uero factũ solemne iuris effectu sufultum, uelut stipulor, possideo, do, dono, adopto, arrogo, testor, lego, & huiusmodi, ex quibus uerbalia quoq; nomina iuris effectum habentia deducuntur, ut possessio, adoptio, stipulatio, & reliqua. Et quãquàm in proposito articulo fusius forte quàm par esset, uagati sumus: nõ inutilis tamen erit labor, cum nulla in toto iure sit frequentior, uel utilior materia possessoria: nulla uero circa terminorum notitiam frigidius, uel obscurius explicata. cætera in. §. nihil commune copiosius tractabuntur.

SED iuxta prædicta non inutiliter quæri potest, quare facta non suspendantur, uelut iura, cum tamen legis potestas, saltem per imaginem et fictionem, maxima sit, possitq; facta pro infectis habere. l. non dubium. C. de legib.

RESPONDEO iura facilius suspẽdi quoniã, per se subsistunt, et a lege moderationẽ accipiunt; facta uero, præsertim successiua, cõtinuum hominis ministerium suapte natura desiderant, quo cessante illorum substantia cessat. d. l. deniq; & d. §. factæ de capti. Ideoq; suspendi non possunt.

PRAETEREA iura, si respectu prioris domini nõ prosint, saltẽ in nouũ dominũ utiliter trãsmittũ-

tur.d.l. cũ hæredes in prin.de acq poſ.facta uero adeo perſonæ cohærent,ut tranſmitti non poſſint.l. a teſtatore de condi.& demonſtra.l.quod dicitur & .l. Centeſimis.§.i.de uerb.obligat.

IDEO factorum ſuſpenſio plerunq; fruſtratoria redderetur,quod legum rationi minime congruit,iuribus uulga.

TERTIA elicitur concluſio,ꝙ interrupta quandocunq; poſſeſſione,interrumiptur et uſucapio tex.eſt formalis in l.pen.infra pro donato. Ratio patet, nam ad perficiendam uſucapionem requiritur continuata poſſeſſio.l.iij.& .l.ſine ſupra eo.l.ij.C.de præſcrip. longi tempo.& talis interruptio eſt tante potentiæ,ut priſtina poſſeſſio amplius prodeſſe non poſſit nec,cum ſequenti poſſeſſione connecti:ſed ab integro inchoanda eſt uſucapio mediante noua poſſeſſione.d.l. cum hæredes.§.i.& .l.Pomponius.§.quæſitum de acqui.poſſe. l.in uſucapione.§.acceſſio de diuer.& tempo. præſcr. Nam ea quæ ad ſui perfectionem continuitatem deſiderant,ſi quoquo modo interrumpantur,ab initio repetenda ſunt.l.hæredes palá.§.i. ibi omnia ex integro de teſta.l.continuus in princip. de uerbo. obliga.l.qui fundum.§. qui bona fide.uerſic. cum ſemel infra pro emptore. Nec prædictis obſtat notabilis tex. In.l.cœptam infra eo. ubi interrupta poſſeſſione per interitum poſſeſſoris, adhuc procedit uſucapio,& per hæreditatem iacentem completur,quamuis hæreditas ipſa poſſidere nõ poſſit. d.§.Scæuola:quia reſpõdeo ta

lẽ usucapionẽ iure quodã singulari procedere propter utilitatem, cui legis fictio suffragatur. l. Iusto. §. nondũ infra eo. Lex enim, ubi agitur de complenda usucapione per mortem interrupta, fingit defunctum adhuc superesse, & per hæreditatem repræsentari. l. hæreditas in multis, supra de acqui. re. domi. l. mortuo de fide iusso. l. nouatio de nouatio. §. seruus Instit. de hæredi. Insti. & hic in fi. unde usucapio iam inchoata per talẽ fictam representationem de æquitate completur, quæ tamen per hæreditatem de nouo inchoari non posset. Multa enim facta tenent, quæ de nouo fieri prohibentur. l. patre de his qui sunt sui, & facilius sustinetur, quod iam in aliquo ueritatis primordio fundatum est. l. cum filius. §. hæres de lega. ij. l. ij. & fi. infra pro legato, dixi plene in. l. Celsus infra eo. & facilius aliquid in esse conseruatur, quàm de nouo inducatur. l. sed si manente de preca. Et ideo per liberam personam ius nobis conseruatur, sed non acquiritur. l. per procuratorem de procu. Et fini ac complemento rei semper aliquid plusculum de rigore iuris remittitur, quàm ipsi principio. l. rerum mistura ubi, dixi infra eod. Præterea hæres statim adita hæreditate retro hæres & dominus fuisse fingitur & immediate, defuncto successisse. l. hæres quandocunq; de acqui. hæredi. l. si ex re. §. fi. de stipula. seruo. igitur possessio defuncti ipsi hæredi continuatur, & per hæreditatem ei conseruatur, dummodo interea non fuerit per alium occupata §. diutina Insti. de usucapio. l. possessio infra eo. sufficit enim facultatem apprehendendi possessionem ipsi hæredi integram conseruari, ut per hæreditatem usucapio perfici

possit.d.l.possessio & d.l.cũ hæredes §.1. & prædicta locum habẽt, quando sola morte possessio interrumpitur: secus si alio casu, puta captiuitate, quia tunc nec possessio continuatur hæredi, nec usucapio per hæreditatẽ cõpletur, ut hic dicitur, & ratio liquet. Nã uerè mortuus statim ab hæreditate uel hærede repræsentatur.d.l.hæres,& .d.l.hæreditas & in auc.de iure iur. in princ. secus si alio modo uel casu impediatur, quia nulla tunc repræsentatione suppletur.l. neminẽ de acquiren. hæredi.

SED hic cadit notabilis difficultas, Cur defectus possessionis confestim usucapionem interrumpat, non autem defectus bonæfidei: cum tamen ad usucapionem bona fides,& possessio æqualiter requirantur l. Celsus infra eo.l.ij.C. de præscrip.longi tempo. Iason in rub. de acqui.possess.dicit esse suum nouum quæsitum, & soluit, quoniam desinens possidere, desinit posse conueniri.l. nam si actor de rei uenditio.l. uni.C. de aliena. iud.mutan. & non ualenti agere usucapio currere non debet.l.prima in fin. C. de annal. exceptio.l.contra.C. de inoffi. testamen. Verum hæc ratio non concludit, quoniam ad hoc, ut quis possit conueniri, sufficit quælibet detentio, & restituendi facultas, licet ciuiliter non possideat.l. officium de rei uendi. quinimo sufficit, quòd dolo possidere desierit.l.is qui se & .l. qui restituere eo.tit. quamuis igitur ciuilis possessio non sit necessaria ad conuentionem, est tamen necessaria ad usucapionem dicta.l. sine infra eo. & l.i.§. per seruum, qui in

fuga. de acquiren. possessio. Vnde effectus ei causæ ascribi non debet, sine qua esse potest.l. antepenul. ex quibus cau. maio.l. uni. de conditio. & demonstra. Itaque uerior mihi ratio uidetur, possessionem continuam ideo requiri, quia per primũ possessorẽ amissa, et per alium quæsita, uel apud secundũ otiosa esset, & sine iuris effectu: uel duos eandem rem insolidũ usucapere contingeret: quorum utrunque absurdum est.l. si ut certo. §. si duobus; commodati.l. penult. de castren. pecul.l. non cogendum in fi. de procurato. Cæterum in bona fide sufficit originem considerare, per quam usucapionis initium iustificetur.l. sequitur. §. si ante quam. supra eo.l.ij. pro empto. et quamuis postea deficiat, tamen ex tali defectu ius alteri acquiri non potest, sicut ex defectu possessionis. Plures enim eodẽ respectu bonam fidem habere possunt, sed plures possidere non possunt. d. §. si duobus, & l.iij. §. ex contrario. supra de acqui. possessio.

PRAEDICTA principalis conclusio, ꝙ interrupta quandocũq; possessione usucapio extinguatur, non solum procedit, quando quis per se animo & corpore possidet, uerum etiam quando per alium, puta colonum, procuratorẽ, filiũ, uel seruum, extra causam peculiarem iuxta.l. quod meo de acquiren. possessio. Nam in nõ peculiaribus paria sunt omnino per se uel per aliũ possidere secundũ Marcellũ, & rectè, in.d. §. factæ de captiuis. Vtrobiq; enim quis animo suo possidet, licet corpore alieno. d.l. ꝙ meo. & l. iij. §. saltus eod. titu. Igitur siue corpore proprio, siue alieno quis

possideat, semp eius captiuitate possessio interrūpitur, secundum crebriorem & ueriorem doctorum senten tiam in princ. huius text. licet nonnulli perperam re = fragentur: ut infra clarius ostendetur in nona conclu sione, in ea quæstione, utrum extra causam peculiarē ignoranti domino possessio acquiratur?

VERVM contra prædictam ampliationem in= surgit notabilis difficultas. Nam possessio, alieno corpo re retenta, per uim illatam domino non amittitur, sed uirtute naturalis per alium conseruatæ etiam ciuilis a domino retinetur. l. peregre. §. fi. de acqui. poss. & l. i. §. non alij de ui arma. et si dicatur, q̃ captiuitate ani mus domini alligatur, & impeditur, ut possidere non possit, respondeo, q̃ etiam quando dominus per uim po tentioris deijcitur, eius animus impeditur. d. §. non alij & l. sed si nolit de acqui. poss.

QVARE ad eam difficultatem dupliciter respon deri potest. Primū, quia captiuitate uidetur ipsemet dominus sponte amittere animum possidendi, & fa= cto suo desinere possidere. quilibet enim ciuis Roma= nus ea lege et animo ad bellum procedit, ut uictus ser uus hostium fiat. d. l. ex hoc iure. & d. §. seruitus, & d. l. hostes de capti. Nam faciens actum uidetur ultro se astringere omnibus conditionibus & qualitatibus eius l. si duo de acqui. hæred. l. si mulier. §. fi. quod met. cau. l. fi. § cum enim gemini. C. de iu. delibe. Cæternm quā= do dominus sponte desinit habere animum possiden = di, etiam possessionem per alium retentam amittit. Ci uilis enim sine naturali amitti non potest. l. iij. §. quod

si seruus.& l.si de eo.§.i.& l. quemadmodum de acqui.posses. Vel secundo dici potest (& hæc ratio omnino concludit) φ ideo captiuitate,non autem expulsione,dominus ciuilem possessionem amittit,quoniam captiuus amittit etiam potentiam & facultatem consequendi naturalem, quam tamen expulsione non amittit,cum possit quandocunq; reuerti,& naturalem per ministros suo nomine retentam apprehendere. Cõstat autem ciuilem possessionem non amitti,nisi quando, uel sponte deseritur,uel naturalis possessionis facultas adimitur.d.§.φ si seruus cum prædallegatis. Nã & in.d.§.per seruum,qui in fuga, dominus ciuilẽ serui fugitiui possessionem non amittit, donec fuerit ab alio naturaliter occupatus. sic etiam ciuilis amittitur, quando custos naturalem possessionem alteri tradit.d. l.peregre.§.fi.secus si possessionem tãtum deserat uel morte,uel recessu:quia adhuc animo domini retinetur d.§ quod si seruus. quia non est sibi adempta facultas cõsequendæ naturalis.Et pro hac cõclusione, φ adẽpta facultate naturalis, semp amittatur ciuilis, facit.tex. in.d.l.cũ hæredes.§.i.de acqui.pos. ubi Iurisconsultus hanc rationem in captiuo assignare uidetur. nam quemadmodum ciuilis possessio sine naturali acquiri non potest.l.iij.§ Neratius de acqui.poss.sic etiam sine potentia & facultate naturalis conseruari non potest.l.d.iij.§. Nerua et.§.φ si seruus. nec prædictis obstattex.in.l.clam.§.fin.de acqui.pos.ubi per occupationem clandestinam naturalis, non adimitur ciuilis: quia respondeo ciuilem possessorem posse naturalem sibi occupatam, quandocunque resiuerit, de facto &

propria authoritate recuperare.d.§.fin. ubi Areti. in ylxol. & d.l.q meo.§.fi. & est cōis doctorum sentētia teste Socino in consil.cxxij. in causa domine Iacobæ colum.penul.uersic.respondeo dupliciter uol.iij. & usque adeo ciuilis possessio per facultatē naturalis fouetur, & conseruatur, ut negligens consequi naturalem, cum primū pōt, etiam ciuilem, quam habet, amittat.l. si de eo §.i. de acqui. possessio. Alexan. in consil.lxxyi. uisa. uol.i. & ibi uerificatur dictum illud scripturæ, habenti dabitur, non habenti etiā quod habet auferetur. & hæc perpetuo adnotanda sunt, tum quia ultra scribentes, tum etiam quia solidam & præcipuam in uniuersa possessionum materia cōtinent declarationem.

QVARTA *elicitur conclusio ibi,* & si ipsi re uerso. *nō magis fauēdū esse hæredi quàm defuncto: quia melioris cōditionis esse nō debet successor, quàm eius author, a quo ius habet.l.in omnibus officijs.§ nō debeo de regul.iur. nec plenior debet esse dispositio in causato, quàm in sua causa auc.multo magis.C.de sacrosan.eccle. & ideo quod defuncto non licuit, hæredi licere non debet, & quod defunctus usucapere non potuit, nec hæres eius. & mala fides defuncti hæredi etiam bonæfidei nocet.§.diutina Instit. de usucapio.l.sequitur.§.hæres. supra eo.l.cum hæres de diuer. præscriptio. & querelam, quam defunctus omisit, hæres suscitare non potest.l. fin.C. de reuo. donatio.l. si pater & l. scimus in fi. C. de inoffi. testa. & generaliter hæres in omnia defuncti iura tā acti=*

ue, quàm passiue succedit.d.l.cum hæres. & l. hæredem de regul.iur.& l.ij.C.de fruc.& liti.expen.proinde ualet argumentum de postliminio ad legem corneliam tam affirmatiuè, quàm negatiuè, uti quæcunq; iure postliminij competunt, etiam per legem corneliam concedantur. & ubi postliminium non procedit, nec etiam lex cornelia hæredibus prosit, rationibus prædictis, & ita arguit Iulianus in l. bona in princ.de capti. & Marcellus hic in fi. principij. Limitantur tamen omnia supradicta, ut non procedant, ubicunque hæres non uenit ut hæres ex persona defuncti; sed ex persona propria, iuxta tex.in.l.fi.cum ibi not.C.de euictio. Item hæres non repræsentat defunctũ in iuribus mere personalibus.l. Idem.§. personale de pact.l. iniuriarum actio. de iniu.l. in eum de in ius uocan. l. hæc actio de calumniato. Item neque in factis dicta l. hæreditas de acquiren.re.domi. & d.l. cum hæredes in princ. de acquiren. poss. Item & generaliter in omnibus ijs, quæ sua natura transmitti non possunt.§. finitur Insti. de usufruct. l. si ex pluribus de suis & legiti.l. si ircui. infra rem rat. habi. Aliquando tamen plus iuris habet hæres, quàm defunctus, puta in ijs, quæ inter ipsos hæredes beneficio legis decemuiralis diuiduntur: quæ tamen apud defunctum indiuidua fuissent.l. legatarius de leg.i.l. pacto.C. de pac.l.prima.C. si certum petatur.l.iiij.§.Cato, ubi late dixi post scribentes, infra de uerborum obligatio. Item in omnibus, quæ post defuncti mortem initium capiunt in persona ipsorum hæredum l.prima.C.ut actio. ab hæredi.

Item plenior aliquãdo competit obligatio hæredi quã defuncto, l. si per imprudentiam. §. non mirum de euictio. l. reperitur ad. l. falcid. sic etiã in pœnalibus hæres non succedit. §. omnes Inst. de perpetu. actio. l. omnes de actio. & obligatio. quia crimina morte extinguuntur, nec quisquã alieni criminis successor constituitur. l. defuncto de publi. iudi. l. crimen & l. si pœnam de pœnis. l. sancimus. C. eo. tí. et hæc uera quo ad pœnam, non autem quo ad lucrum ex crimine paratum: quia turpia defunctorum lucra sunt ab hæredibus extorquenda: & in lucris illicitis crimina defunctorum hæredibus imputantur. l. in hæredem de calumniato. l. uideamus ꝙ met. cau.

QVINTA elicitur conclusio ibi in uita sua, ꝙ possessio interrupta in uita posseris usucapionẽ quoque interrumpit. l. nemo ambigit. C. de acqui. posse. & d. l. naturaliter supra eo. secus tamen si possessio morte possessoris interrumpatur, quoniã, ut supra in. iij. cõclusione plene docuimus, pȏssessio hæredi continuatur, & usucapio per hæreditatem iacẽtem completur. d. §. diutina & d. l. possessio & d. l. cæptam infra eod. & sic illa uerba in uita sua non sine ministerio a iurisconsulto ponuntur. Ratio ultra alios reddi potest, quoniam ciuilis possessio, quæ producit usucapionem a uiuente amitti non potest, nisi etiam amittatur facultas possessionis naturalis, ut supra in. iij. conclusione declarauimus. Atqui per mortem possessoris, licet possessio inspecta ueritate rumpatur, quia mors omnia soluit. §. deinceps auct. de nuptijs: tamen quoniã hæredi, qui

ipsum defunctum repræsentat, non est adempta facultas cõsequendæ naturalis: dicta possessio continuatur, & usucapio perficitur. Hinc etiã colligitur solida ratio inter hæredem defuncti in ciuitate, & captiuum ab hostibus reuersum: cur scilicet appræhẽsio possessionis naturalis facta per hæredem retrotrahitur, et cũ possessione defuncti continuatur. d.l. cum hæredes in prin. In captiuis autem postliminio reuersis apprehensio non retrotrahitur, nec cum pristina possessione coniungitur: sed noua acquiritur possessio, nouáq; usucapio inchoatur. d.l. cum hæredes. § i. Huius discriminis non obscura est ratio. si quidem fictio translatiua in hærede inuenit utriusq; extremi habilitatem, scilicet a quo per ueram apperhensionem, & ad quod per facultatem apprehẽsionis, quæ semper integra fuit. Cæterũ in captiuo reuerso extremum ad quod inhabile reperitur, cum per captiuitatem facultas naturalis possessionis confestim fuerit interrupta, ut amplius coniungi non possit. & ita declarantur textus in. d.l. denīq; & in. d.l. cũ hæredes. § i. aliter quàm doctores explicauerint. Et si dicatur, quẽadmodũ lex fingit reuersum non fuisse captum, cur etiam non fingit possessionem recuperatam nunquàm fuisse interruptã? præsertim cum in consequentiam principalis fictionis postliminaris id fieri possit. Respondeo, quia possessio & eius continuatio uel interruptio sunt facti, & facta quia suspendi non possunt postliminio non continentur iuribus prædictis. Iuxta præmissa oritur dubitatio, utrum possessionis interruptio sicut usucapionem resoluit, ita etiam prioris tituli effectum interrumpat?

ut non modo noua possessione, sed etiam nouo titulo ad usucapiendum opus sit, uerbi causa possidebam, & usucapiebam titulo pro emptore, Interrupta fuit possessio & usucapio, an alium nouum titulum cum noua possessione consequi debeam: an uero primus titulus sufficiat ad nouam usucapionem. Et uidetur nouum titulum requiri, quoniam in primordio acquisitionis titulus sine possessione non prodest: sed titulus etiam posterior cũ possessione praefertur. l. quoties. C. de rei uendi. l. traditionibus. C. de pact. igitur prior titulus sua possessione destitutus, uelut nudus et inefficax, amplius considerari non debet. Bartol. hoc dubium mouet in. §. i. infra ea. l. & concludit primum titulum sufficere per tex. in l. iusto. § & si possessionis in fi. infra eo. Nam titulus semel quaesitus non interrumpitur ut possessio, quinimo a primordio tituli omnis posterior formatur euentus. l. uni. in fi. C. de impo. lucrati. descriptio. lib. x. quare autem titulus minime interrumpatur, ratio patet, quia iuris est, non facti. est enim titulus ius illud, quod ex contractu uel dispositione procedit, possessionem ipsam iustificans. l. sequitur. §. furiosus supra eo. l. iij. cum sequen. de publicia. actio. l. Celsus, ubi late dixi, infra eo. iura autem non interrumpi, sed potius suspendi constat. d. l. cum haeredes in princ. de acqui. poss. l. postliminij de captiuis. Praeterea titulus & possessio separatam habent rationem, nec unum ab altero dependet. in ultimis enim uoluntatibus ex solo titulo sine possessione dominium transfertur. l. a Titio de furtis. similiter in dotis constitutione. l. si fundum

de fund. dotal.licet hæc singulari iure procedant. Rursum in præscriptione longissimi temporis ad parandã exceptionẽ titulus nõ requiritur, sed possessio.l. si quis emptionis.§. si uero nullum ius.C. de præscrip. xxx. anno. quod etiã canonico iure procedit, c. de quarta, cũ notatis, de præscriptio. ex quibus patet de uno ad alterũ non inferri.l. fi. de calũniato.l.naturaliter.§.nihil commune de acqui.poss.cum uulga.

SEXTA elicitur conclusio ibi, ꝙ si seruus, in peculiaribus per filium uel seruum acquisitis, & postliminium, & l.corneliam locum habere.l. iusto.§.fi. infra eo.l.in bello.§ factæ. & l.bona.§. quæ peculiari de captiuis. Ratio patet, nam in peculiaribus, siue de acquirendo siue de conseruando tractetur, sciẽtia domini non requiritur: quia peculiaria & animo & corpore alienis retinentur. d. §. quæsitum & d.l.quod seruus de acquiren. possessio. Verum contra prædictam conclusionem oritur difficultas: Nam ad usucapiendum ciuilis possessio requiritur dicto. §. per seruum, qui in fuga, & d.l. sine possessione supra eo. & tamen seruus ciuiliter possidere non potest, sed naturaliter tantum detinere. d.l. quod seruus. & l. stipulatio ista habere.§. hæc quoque de uerborum obligatio. rursus ciuilis possessio, quæ in seruo domini capacitate fouetur, iuxta regulam.l. si mihi §. regula de lega.i. domini captiuitate resoluitur; ut hic in princ. & dicta.l.denique ex quib. cau. maio. Ideo etiam in peculiaribus usucapio captiuitate interrumpi deberet, cum ad eum casum peruene-

rit, a quo incipere non potest.l. pro parte de seruitu=tu.l.quia in eum ad.l.aquili. nec obstat, si dicatur, ꝙ usucapio cœpta aliquãdo sine possessione procedit. d.l cœptã infra eo. quia respondetur illud procedere iu=re quodam singulari in hæreditate uere iacente per mortem domini naturalem, quæ personam domini re=præsentat.d.l.hæreditas de acqui.re.domi. Secus in hæ reditate ficta domini captiui, quæ propter spem postli=minij neminem repræsentat, nec habet priuilegia, seu effectus hæreditatis uere iacentis, ut declarat Bartol. in fi.3.partis principalis huius.l. Nec pariter obstat, si di=catur quod, peculiaria animo & corpore seruorũ uel filiorum acquiruntur, & conseruantur.d.l.quod ser=uus &.d.§.quæsitum, quia respondetur talem faculta tem in peculiaribus semel concessam ex prima & ge=nerali dominorum concessione perpetuo depẽdere, quæ quidem uoluntas generalis ad euitandam continuam interpellationem in singulis actibus, & momentis sem per durare præsumitur.d.§.quæsitum: sed captiuitate domini talis præsumptio cessat, cum etiã si uellet am plius consentire non possit, argumento tex.in.l.qui ad certum.ff.loca. Verum ad hanc difficultatem respon=deri potest prædicta in peculiaribus procedere, etiã re=spectu domini captiui, propter spẽ postliminij, per quã & capacitas domini, & iura omnia dominica in ser=uo cõseruantur, ut dominus adhuc per seruũ & pos=sidere, et usucapere intelligatur: cõcurrẽte scilicet pri=ma cõcessione, quæ ius peculij firmauit speciali quadam æquitate ꝑp utilitatẽ.d.§.quæsitũ et.l.fi.§.fi.infra.eo. et.l pen.de capt.& plenius infra dicetur in.xx.cõclu.

SEPTIMA

SEPTIMA *elicitur conclusio ibi* in penden- ti esse, *quod usucapio rei peculiaris captiuitate domi ni suspenditur l.bona.§. quæ peculiari de capti.* Sed *opponitur, illud dicitur stare in pēdēti, cuius nullus est progressus: nam suspensio impedit cursum* Clemen. *uni.de cau.posse. & propriet.c. significauerunt de te- sti. & tamen non obstante domini captiuitate in pe- culiaribus usucapio ministerio filij, uel serui procedit, & completur d.l.*Iusto.*§. fi.in princ.l.ij.§.*Celsus *infra pro empto. & d.l.pen.de capti. Respondeo prædictam conclusionem intelligi quo ad modum, non quo ad ef fectum.*Nam *in effectu usucapio in peculiaribus sem per procedit: sed modus stat in pendenti, scilicet an ipsi domino reuerso iure postliminij, an uero eius hæ- redi per legem corneliam pro futura sit d.§. quæ pe- culiari de capti.* Sic *etiam omnia alia iura captiui in pendenti stare dicuntur, ut uel ei, uel eius hæredi re- stituantur d.l.in bello.§.codicilli de capti. fallit in iu- re patriæ potestatis, quod indistincte, & in effectu captiuitate patris suspenditur.* Nam *si pater reuerta- tur, potestatem in liberos recuperat: si illis decedat, filij exinde sui iuris semper fuisse creduntur d.l.bona §.quod filius de capti. & l.i.§. si pendeat ad macedo. & d.§. si ab hostibus* Inst.*quib.mod. ius pat. pot. sol.* Igitur *benedixit glo.in.l. quod si filius de capti. licet hic a* Bartol.*perperam reprobetur, quod pendente pa- tris captiuitate nihil interim super filio fingi potest, uel ꝙ sui iuris, uel ꝙ in potestate sit.* Et *ex prædictis infertur ad notabilem quæstionem,* Vtrum *testamen- tum a filio conditum pater apud hostes captiuo exi-*

stente, & illic defuncto per l. corneliam confirmetur? quod sane uidetur, quandoquidem patre apud hostes defuncto, filius a die captiuitatis sui iuris factus intelligitur secundum Bartol. Ideoque *testamentum, tanquam a persona habili confectum, ualere debet. eius enim ualiditas ab euentu declarata est l. iure nostro in fin. de testamen. tutel. l. rem non nouam in fi.* C. *de iudi. clemen. prima ut lit. penden.* Contrarium *tamen uerius est, quoniam ultima uoluntas, presertim testamentum, in pendenti stare non potest, nec eius substantia a futuro euentu confirmatur: sed ab initio per se firmum certumque esse debet l. fin. commu. prædio. licet ex post facto in totum, uel in partem, alieno facto possit irritari l. si nemo de testamen. tutel. l. circa de inofficio. testa.* Præterea *pendente patris captiuitate, filius sui status incertus, & dubius de statu suo, testari non potest l. de statu de testamen. & ad hoc uidetur casus in l. secunda. §. si quis decesserit supra unde legiti. ubi ex testamento condito per filium captiui bonorum possessio peti non potest. & ita tenuit glos. final. in l. si pater de iniust. rup. testa.* Nec *obstat si dicatur, quòd tale testamentum saltem æquitate legis corneliæ conualescere deberet argu. tex. in l. posthumus de iniust. testamen.* Vbi *testamentum natiuitate posthumi præteriti ruptum, posthumo ante testatorem defuncto æquitatate prætoria conualescit: quia respondetur manifestam esse rationem differentiæ.* Nam *in casu posthumi testamentum ab initio ualuit, unde faci=*

ius confirmatur, & ad pristinum statum reducitur argu. tex. in l. si unus. §. pactus ne peteret, de pact. faciunt notata in c. statutum, in uerbo numerandum de præben. in vi. facit uulgatum illud Bald. in l. quoniam præteritæ in princ. C. de secun. nupt. Corrigens corrigitur, & ad pristinum statum ius reducitur: & quando præcessit legitimum initium, facile cessat superueniens impedimentum. Sed in casu captiui testamentũ nunq̃ ualuit. quinimo lex initio refragatur, quæ pendente statu paterno filium testari non patitur dicto. §. si quis decesserit. & quando lex ab initio actui resistit, habilitas superueniens talem actum non confirmat l. si minor de seruis exportan. Cum enim principium potentissima cuiusque rei pars sit, regulariter in omni actu principij habilitas spectanda est l. prima de origi. iu. l. Pomponius de nego. gest. & a primordio omnis posterior formatur euentus dicta l. uni. C. de impo. lucrati descrip. lib. decimo & generaliter omnis actus probabili errore cõcessus saltem aliquod ueritatis primordiũ requirit l. secunda & fin. infra pro lega. l. cum filius. §. hæres de lega. ij. & plene declaraui in dicta l. Celsus infra eo.

NEC prædictis etiam refragatur tex. in l. fin. §. I. iunc. glo. C. de senten. pass. ubi testamentũ a filio conditum pendẽte patris deportatione, si interim filius decesserit, et pater restitutus postea fuerit, nõ reuocatur: sic de testamento pendente captiuitate patris confecto dicendum uidetur: quoniam ad hæc respondet glo.

in d.§.i. permultum intereſſe inter captiuitatem & deportationem. Siquidem per captiuitatem patris, filius non efficitur ſui iuris (ut Bartol. malè opinatur) ſed ius patriæ poteſtatis ſtat in pendenti iure poſtliminij, quod captis pro republica fauorabiliter indultum eſt.d.l.poſtliminium de capti. Conſtat enim poſtliminio omnia iura ſuſpendi, & reuerſis reſtitui.l.poſtliminij de capti.ergo & ius poteſtatis in pendenti manet. Cæterum per deportatioenm, quæ ex delicto patris contingit, patria poteſtas omnino extinguitur, et filius uerè ſui iuris efficitur.§.cum autem Inſti. quib. mod.ius patri.pote. ſolui.quamuis igitur pater ex indulgentia principis reſtitutus omnia ſua iure priſtina conſequatur, patriam tamen poteſtatem in filium iā defunctum recuperare uon poteſt, nec teſtamentum ab eo legitime factum reuocare: Cum non ſoleant priuilegia principum in præiuditium iuris alieni facile retrotrahi, nec iura quæſita reuocare.c.quamuis de reſcrip.in ui.l. Impuberi de admini. tuto.l.i §. merito. nequid in lo. publi.l.nec auus.C. de emancipa. libero. cum ſimil. Nam effectus conſumati, etiam ſi peruenlant ad caſum, a quo incipere nequeunt, minime reuocantur l.pluribus.§.& ſi placeat, de uerbo. obliga.l.ſi Gaudentius.C. de contrah. empti. & generaliter multa facta tenent, quæ de nouo fieri prohibentur.l.patre de his qui ſunt ſui.l.cœptam ſupra eod. cum uulgaribus.

OCTAVA elicitur concluſio ibi intelligi uſucaptum, quod in peculiaribus dominus reuer-

ſus fingitur uſucepiſſe, licet nunquam antea poſſe-derit, præſupponendo uſucapionem per ſeruum pen-dente domini captiuitate inchoatam d.§.factæ de ca-ptiuis. Sed hic inſurgit non leuis difficultas. Certum eſt enim, q ſuper extremo inhabili fingi non poteſt.l. bonorum rem ratam habend. & notatur in.l.ij.C.de inoffi. donatio. Sed dominus etiam præſens peculia-ria non poſſidet, nec uſucapit, quinimo ſeruus ipſe animo & corpore proprio, etiam ignorante domino, poſſidet, & uſucapit l.ij.infra pro ſoluto l.ij.§. Celſus pro empto. Nec obſtat, ſi dicatur, q ſeruus poſſidet, et uſucapit nomine domini: quoniam reſpondetur, quòd uſucapio ſerui in peculiaribus pendente domini capti uitate fictè procedit, ſecundum primum glo. opinionẽ in d.l.iuſto.§.fi.in uerbo inchoari infra eo. quam Bar tol.hic ſequitur. Vnde ex actu ficto non debet alia fi-ctio reſultare l.i.cum notatis. C. de dot. promiſſio.l. quod meo de acqui. poſſe.l.qui ad certum loca. Nam extremum a quo (ſecundum Bartol. & doc. commu-niter hic) uelut baſis & fundamentum translatiuæ fi ctionis per ſe uerũ & exiſtens requiritur: igitur ab-ſurdum foret dicere dominum reuerſum fingi uſucæ piſſe, quod ſeruus eius ficte uſucapiebat. Ad hæc re-ſpondet Bartol. quod fictio uſucapionis uenit in con-ſequentiam principalis fictionis, quæ ex ſecundo ca-pite poſtliminij procedit, per quam dominus fingitur nunquam captus, ſed in ciuitate ſemper fuiſſe.l.retro de captiuis, & in conſequentiam ſemper fingitur poſ ſediſſe & uſucæpiſſe: & in effectibus ſeu fictionibus conſecutiuis ſufficit ficta extremorum habilitas. &

est notabilis declaratio in tota materia fictionum per tex. in l. i. C. de postlimi. reuer. & in l. ab hostibus. §. nō minus, cum ibi not. ex quibus cau. maio. & in l. qui in utero de sta. homi. ubi conceptus in utero habetur pro nato, & in patria potestate per consequentiā. Similiter cōceptus & natus apud hostes, rediens cum parentibus, fingitur natus liber & in ciuitate, in consequentiam fictionis postliminaris ipsis parentibus principaliter competentis. Veruntamen, quāuis prædicta declaratio Bartol. de fictione consecutiua in se uera sit, tamen ad casum nostrum adaptari non potest: quoniam seruus rem peculiarem siue capto, siue præsente domino uerè & non fictè usucapit dicta. l. penul. §. fin. ibi si quidem ex causa peculii possedit, usucapionem inchoari infra eo quæ uerba denotant ueritatem l. i. C. de acqui. possessio. & uoluit glo. in d. uerbo inchoari in secunda sol. quæ uerior est, licet Bartol. primam minus ueram elegerit. Nam dominus per seruum fingitur usucapere l. si seruo infra eo. igitur necesse est seruum uere usucapere: quia ad hoc ut quis per alium fecisse uideatur, uerum ministri uel mandatarii factum requiritur l. i. §. deiecisse de ui arma. d. l. quod meo de acqui. possessio. alioqui etiam cessante postliminio, & in dominis nunquā captis fictio usucapionis ex ficta quoque seruorū opera principaliter resultaret contra omnem iuris rationem, ut ex prædictis facile constat.

QVARE ad obiectum responderi potest, ꝙ ideo dominus reuersus fingitur retro per seruum usucepis-

se, quoniam iam ante captiuitatẽ per eundem seruũ usucapere fingebatur: quæ fictio cũ sit iuris, nunquã interrupta fuit, sed instar aliorum iurium in penden ti remansit, & per dominum reuersum simul cũ aliis iuribus citra ullum factum extrinsecum recuperatur d.l. in bello. §. codicilli. et. l. bona. §. quæ peculiari de ca pti. & d.l. cum hæredes. §. 1. de acqui. posse. & sic talis fictio nõ ex secundo capite postliminij per consequẽ tiam (ut Barto. existimauit) sed ex primo capite omnium iurium restitutio uere procedit.

ACCEDIT nunc alia dificultas, quomodo possit seruus pendente domini captiuitate usucapionem in peculiaribus inchoare. Nam arguendo a sufficienti diuisione talis usucapio in persona serui fundari non põt, cum seruus ex persona sua nullius ciuilis effectus capax sit, nec sibi possidere uel usucapere possit d.l. qđ seruus de acqui. posse. l. stipulatio ista. §. Hæc autem de uerbo. obliga. l. quod attinet de regu. iu. d.l. iusto. §. fi. in. ij. respon. infra eo. Ex persona aũt domini non põt, cum dominus in seruitute hostium sit, & nihil per se possit, ergo nec per seruũ l. neq; seruus. & l. Labeo in fi. supra eo. nec etiam ex persona hæreditatis iacentis, cum nulla detur captiui hæreditas, siue is naturaliter uiuat, siue apud hostes decesserit l. iij. §. fin. de uer bo. significa. l. neminem de acqui. hære. l. prima de hæ redita. uendi. Præterea hæreditas per se nec possidere, nec de nouo usucapionem inchoare potest l. prima. §. Scæuola. si quis testa. liber l. captam infra eo. Breuiter in hac difficultate puto dicẽdũ habilitatẽ

& potestatem serui in peculiaribus exercendis, & acquirendis adhuc ex domini capacitate pendere, non obstante captiuitate propter spem postliminij. Nam status & capacitas hominis iuris sunt secundum Bartol. post d. Andre. Pisanum supra hac ea. l. colum. ij. uersic. & quia per tex. in l. libertas de sta. homi. & in l. iij. & iiij. de his qui sunt sui uel alie. iu. Igitur uirtute postliminij capacitas domini instat aliorum iurium stat in pendenti, nec captiuitate deletur, nil mirum si per eam seruus adhuc ipsi domino, licet captiuo, & & possidere & usucapere potest, quod autem etiam in peculiaribus usucapiendis ficta possessio domini requiratur, tex. est ineuitabilis in d. l. fin. §. fin. infra eo. non obstante declaratione glo. et Bartoli ibi, quæ aperte uiolat tex. ut infra plenissime ostendemus ad quod etiam est tex. apertus in d. l. ꝙ seruus ibi, peculiũ qđ seruus naturaliter tenet, creditur dominus posſidere. *Nec obstat tex. in d. l. neq; seruus supra eo. quia necessario loquitur in nõ peculiaribus, ut gl. ibi recte declarat, ne alijs iuribus apte repugnet d. l. iusto. §. fi. infra eo. nec est nouũ ꝙ una lex simpliciter et indistincte loquens p alias leges distinguatur, limitetur, ac suppleatur, ut omnis pugnantia & absurditas cesset. §. quibus in prima consti. C. & l. filiusfamilias de actio. & obligatio. iunc. l. i. ad macedo. & l. ij. de pollicitatio. & l. sciendum qui satisda. cogan. iunc. authen. offeratur. C. de litis contestatio. l. nam et posteriores de legibus, cum infinitis similibus.*

NONA elicitur conclusio ibi, plus iuris, dominum plus iuris habere in peculiaribus respectu postlimini, quàm in non peculiaribus, siue per se siue per seruos ea possideret. ratio in promptu est, Nam peculiaria respectu domini iuris sunt magis, quàm facti, cum in illis nullum ipsius domini factum, nullaue scientia desideretur d.§. quæsitum, & d.l.ij.§.Celsus pro empto. In nō peculiaribus autem nec possessio, nec usucapio per seruos ignoranti domino procedunt l.i. §.item acquirimus de acqui.posse.l.ij. infra pro soluto. Verum quia Bartol. & pleriq; omnes ferè ubique tenuerunt etiam in non peculiaribus ciuilem possessionem ignoranti domino quæri, hunc articulum plenius discutiendum putaui. Et pro opinio. Bartoli, quæ communis esse uidetur secundum Iaso.hic, & in d.§. Itē acquirimus post Alexan. primo facit tex. in l.quod seruus de acqui.posse. Vbi domino ignoranti iusta tantum possessio per seruos acquiritur, sicut & id quod ex peculio quæritur. & sic de nō periculiaribus loquitur, cum omne æquiparatum sit diuersum l.i. de lega.i.l. quod Nerua cum not. supra depositi. Secundo facit l. si me in uacuam.§.fi.eo.titu.ubi textus apertus, ꝙ seruus, etiam alienus, & a nemine possessus, possessionem ignoranti acquirere potest, quemadmodum & procurator. Tertio per tex. in l.i.§. si per seruum, qui in fuga, de acqui.posse. ubi per seruum fugitiuum adhuc acquiritur domino ignorāti possessio. Et sic extra causam peculiarem cum fugitiuus peculiū non habeat. & si quod habebat, per fugam amisit.l. rogasti.§. si fugitiuus si cert.peta.l.libera de pecul.

QVARTO per tex. in l. nunquã. §. si seruus in= fra eo. qui tex. multum urgere uidetur ibi peculiari uel etiam meo nomine ut ego per eũ igno= rans possideam. Quinto per tex in l. in bello. § fa ctæ de captiuis, secundum unum intellectum, q ibi Iulianus æquiparauerit hos duos casus, dominum an= te captiuitatem per seruum non peculiariter posside= re, uel post captiuitatẽ ex causa peculiari; ut utroq; casu & postliminij, & legis Corneliæ fictio proce= dat. quod non alia ratione contingere potest, nisi quia neutro casu factum uel scientia domini requi= ritur. Sexto per tex. in. §. Itẽ uobis Insti. per quas per= so. no. acqui. ubi tex. generaliter et indistincte dicit per seruos dominis etiã ignorãtibus, & inuitis, non solum proprietatẽ, sed etiã possessionẽ acquiri. Septimo, & ultimo facit, quia seruus et procurator in acquirendo æquiparantur d. l. si me. §. fi. de acqui. posse. & ta= men procurator possessionem ignoranti acquirere põt l. i. C. de acqui. posse. l. si procurator de acqui. re. domi. ergo idem & in seruo dicendum.

CONTRARIAM opi. tenẽt Areti. & Ias. in d. §. Itẽ acquirimus, quã, ut ueriorem, amplector: quo niã apertis iuribus & rationibus cõprobatur, quibus omnino responderi nõ põt. Et primo per tex. in d. §. itẽ acquirimus, & in l. iij. § saltus. et in l. peregre. §. quæ= sitũ de acqui. posse. & in l. iusto. § fi. & in l. si seruũ nesciẽte infra eo. & l. ij. pro soluto. & l. ij. §. Celsus. et §. Põponius pro empto. et l. quia a seruo in fi. de actio. & obligatio. & in l. bona §. quæ peculiari. & l. pen.

de captiuis. quibus legibus manifeste probatur peculiaria etiam ignoranti, non peculiaria scienti tantũ domino acquiri. Secundo facit, quia ubicunque lex concedit ignoranti domino possessionem, ferè semper qualitatem peculiarem exprimit, ut patet in omnibus iuribus præallegatis: quando autem aliqua qualitas, seu uerbũ aliquod a lege sæpius exprimitur, ad illud tantum dispositio restringitur, et omne aliud non expressum excluditur. glo. est singularis in clemen. I. in uerbo diocesanis de iure patrona. quam summe extollit Ias. in l. si constante col. xiiij. uersic. limita. solu. mat. Tertio facit ratio ineuitabilis. Nam possidens per seruum extra causam peculiarẽ dicitur possidere animo suo, & corpore alieno d.l. iij. §. saltus. & d.l. quod meo de acqui. posse. sed ubi scientia deest, ibi animus esse non potest l. non uidetur de libe. cau. & hoc est quod uulgo dicimus, ignorantis nullum esse consensum l. si ignorans supra loca l. generali. C. de tabula. lib. xij. l. mater de inoffi. testa. & consequenter ignorans nemo possidet. l. iij. §. Neratius ibi is enim, qui nescit, non possidet, de acqui. posse. Et si dicatur, sufficit uolũtas generalis, et permissiua ipsius domini ad omnem serui acquisitionem confirmandam d. §. quæsitum. & d.l. si procurator de acqui. re. domi. Respondeo generalem, & permissiuam domini uoluntatem in solis peculiaribus sufficere, quæ & animo & corpore serui possidentur seu retinentur d. §. quæsitum: secus in non peculiaribus, quæ ab animo ipsius domini continue dependent iuribus prædictis. Quarto facit, quia Bartol. & omnes fatentur

in d.l.ij.pro soluto, in non peculiaribus usucapionem ignoranti domino non procedere: ergo nec etiam ciuilem possessionem ignorantibus acquiri fatendum est: si quidem ciuilis possessio iusta sine iuris effectu esse non potest, neque eam lex ociosam aut inutilem esse permittit l.iij. supra eo.l.traditio de acqui.re.domi.& perridiculũ est antecedens cõcedere,& necessarium consequens denegare l.ij. de iurisditio.om.iudi. Quinto facit, quoniam ciuilis possessio per filium aut seruũ patri uel domino fictè procedit. Nam illorũ ministerio pater & dominus possidere uidentur d.l. quod meo de acqui. posse .l. fi.§. fin.infra eo. Sed lex nunquam fingit aliquid factum, nisi ut inde eliciat aliquem iuris effectum, ut recte docet Bartol. hic in prima oppo.igitur cui bono possessionem fingeret sine usucapione?d.l. sine infra eo.& l.iij. supra eo.uel causam sine effectu? l.hæc stipulatio.§. diuus ut lega. nomi.cauea.l.non cogendum.§.fi.ubi glo.de procu.

SEXTO, & ultimo facit, quoniam si seruus ignoranti domino possessionem quæsierit, & eo sciẽte ut doc. uolunt usucapere cœperit, captiuitate domini usucapio interrumpetur, sed non possessio secundum Bartol.hic in sua theorica post oppo.& sic dominus reuersus semper fingetur possedisse, sed nõ usucepisse, quod est absurdum: Cum difficilius interrumpatur usucapio, quæ iuris est, quàm possessio, quæ est facti, ut supra in secunda conclusione plenissime demonstrauimus dicta.l. deniq; ex quib. cau. maio. & d.§. codicilli de capti. & cum usucapio sit

effectus possessionis d.l.iij. supra eo.lex non facile patitur sublato effectu causam inutiliter remanere l.nó dubium cum not.C.de legi.

NON *obstant ea, quæ supra pro opi.Bartol. & communi adducta fuere, quoniam singulis respondetur.Et primo ad tex.in l.quod seruus, quod ibi semper loquitur de re peculiari, æquiparando hos duos casus in seruo peculiato,scilicet rem acquisitam ex peculio, uel aliunde quàm ex peculio, puta ex stipulatione uel donatione : quoniam utroque modo quæsita per seruum peculiatum censentur peculiaria.quicquid enim a seruo peculiato iustè acquiritur, in peculium computatur, ut ibi expresse dicitur,& est notabilis & uera declaratio ad illum tex.*

A D *l.si me.§.fi. respondetur primum uersiculũ ibi,* seruus quoque meus ignoranti mihi, *intelligi de seruo peculiato, uersiculum uero finalem, quatenus de seruo a nemine possesso loquitur, intelligi de seruo nullius,qui,ut procurator mandato alicuius, ei possessionem acquirere potest iuxta tex.in d.l.i. C.de acqui.posse.& in d.l.si procurator de acquiren.re.domi. Ad tex.in.§.per seruum, qui in fuga,respõdetur seruum fugitiuum,quandiu a nullo adhuc possessus est, ipsi domino acquirere l.per eum in fi.de acqui.posse.licet peculium amplius minuere non possit, neq; enim liberam peculij administrationem amplius habere censetur,ut domino præiudicet, secus ut prodesse queat, & peculium conseruare.l.Pomponius de*

acqui. posse. & l.i. in fi. ibi ne seruorum fuga ex quacunq; causa dominis fiat damnosa. C. de ser. fugiti. & l. non solum. §. fi. infra eo. ubi serui deteriorem dominorum conditionem facere nō possunt, argumento pupillorū, qui sine tutore sibi prodesse possunt, non obesse. § pupillus Insti. de inutil. stipulatio. l. pupillus supra de acqui. re. domi. Ad l. nunquā. §. si seruus, respondetur uerba simul & cōiunctim posita distincte intelligenda esse, ut singula singulis cōmode referantur l. eā quā. C. de fideicō. l. iudices cum glo. C. de senten. & interlocutio. Proinde uerbū illud peculiari ad seruū refertur, uerbū meo nomine ad filiū: & sic eo modo per utrumq; dominus & pater, etiam ignorantes, & possidere, & usucapere possunt. nec aliter intelligi potest, quia Bartol. & omnes extra causam peculiarem planè fatentur domino ignoranti seruum usucapere non posse: cuius oppositum tex. ille probaret, contra etiam alia iura manifesta, nisi sic, ut supra, distinguendo intelligeretur. Ad tex. in §. factæ de capti. respondetur secundum uerum intellectum illa uerba peculiari nomine in fi. posita etiam ad casum proxime præcedentem referri ut utcunque qualificet, ac determinet iuxta tex. in l. fin. de reb. dub. ubi finalis clausula non solum ad proxima, sed etiam ad omnia præcedentia refertur, quæ eadem ratione clauduntur. & ita illum tex. supra in controuersia Iuliani & Marcelli plenissime declarauimus. alioquin extra causam peculiarem pa- ria sunt per se, uel per seruum usucapere, ut recte Marcellus ibi definiuit, & omnes fatentur. Ad tex.

in. §. Item uobis, respondetur tex. ibi, dum loquitur de proprietate & possessione, intelligendum esse de possessione consecutiua ad ipsam proprietatem, non de separata per se & principaliter considerabili. Sicut enim per procuratorem dominium non principaliter, sed in consequentiam possessionis acquiritur l. per procuratorem. C. de acqui. possessio. sic per seruum possessio non per se, sed in consequentiam domini, etiam ignoranti domino, acquiri potest: multa enim per consequentiam tolerantur, quæ principaliter denegantur l. i. de autho. tuto. l. uni. de condi. & demonst. Vel dicere possumus seruum ignoranti domino naturalem tantum possessionem acquirere posse, non etiam ciuilem, per quam fit usucapio, nisi in peculiaribus. Eo enim ipso, quod seruus rem naturaliter tenet, ipse dominus tenere uidetur d. § item uobis uersic. Cuiuscunque enim rei possesionem adepti fuerint, uos possidere uidemini. *& ita etiã respõdetur ad tex. in d. l. ij. pro soluto, ubi possessio per procuratorem ignoranti domino quæritur, licet non quæratur usucapio.*

AD *ultimũ de æquiparatione serui & procuratoris, respondetur æquiparationem procedere, quo ad effectum, non quo ad modum: si quidem in effectu per utrunq; ignoranti domino possessio acquiri potest, sed diuerso modo: sanè per procuratorem mediante generali mandato dicta l. si procurator. de acqui. re. domi. per seruum uerò peculiari nomine dicto §. quæsitum de acquiren. possessio. & dicta. l. ij. §.*

Celsus pro empto.cum alijs iuribus supra allegatis. Tandem in hoc passu conclude seruum extra causam peculiarem posse domino ignoranti possessionem consecutiuam uel naturalem tantum facultatem acquirere, per quam non fit usucapio. Cæterũ possessio ciuilis, per quam fit usucapio, non nisi ex causa peculiari domino quæri potest. & ita conciliantur omnia iura prædicta & opiniones. neq; enim dominus ciuiliter possidere potest, nisi eius animus interueniat. l. nemo . C. de acqui. pos. l. iij. §. saltus eo. ti. cum uulgaribus. licet prædictæ cõsiderationi obstare nonnihil uideatur tex. subtiliter inductus in l. quemadmodum de acqui. posses.

DECIMA elicitur conclusio ibi, per se uel seruos, precia esse extra causam peculiarem per se uel seruos possidere, & usucapere. Nam utroque casu possessio & usucapio domini captiuitate rumpuntur, ut in princ. huius legis. & ita intellexit Marcellus. in d. §. factæ de capt. existimans Iulianũ in non peculiaribus distinxisse inter possessionem domini & serui: cum tamẽ Iulianus distinxerit inter peculiarem possessionẽ & non peculiarẽ: & ita uterq; in casu suo recte locutus est, & Claudius ita Iulianũ declarauit. Nec obst. disti. Bar. hic in pen. oppo. inter possessionẽ, et usucapionẽ, quia cõfunditur p tex. in d. l. nunq̃. §. si seruus infra eo. & per rationes manifestas. Nã extra causam peculiarem dominus semper possidet animo suo, licet corpore serui d. §. saltus. igitur captiuato animo necesse est possessionem interrũpi d. l. cum hæredes. §. i. de acqui. possessio. & d. l. deniq; ex quib. cau. maio.

Pæterea

Præterea absurdum foret solam usucapionem, quæ iuris est, & facilius conseruatur interrumpi, possessione ipsa, quæ magis facti est, integra remanente l. tradítio in fin. de acqui. re. domi. & faciunt ea, quæ in præcedenti conclusione contra Bartol. & communem deducta fuerunt.

VNDECIMA elicitur conclusio ibi, nam hæreditates, quòd hæreditatis appellatione, proprie & simpliciter uenit hæreditas iacens per mortem domini naturalem, & nondum adita per hæredem l. prima. §. ueteres cum ibi not. de acquiren. possessio. l. i. §. Scæuola si quis testa. liber. l. hæreditas de acqui. re. domi. l. delata de uerbo. significa. ratio patet, quia uiuentis hæreditas dici non potest l. neminem de acquiren. hæredita. l. prima de hæredi. uendi. facit ad statutum loquens de hæreditate simpliciter, ut de iacente, & nondum adita intelligatur. cum uerba statutorum sint stricte & proprie intelligenda l. quicquid astringendæ de uerbo. obligatio. l. prima. §. si is qui nauem de exercito. actio. l. non aliter de lega. iij. Bartol. & Doct. in. l. omnes populi de iusti. & iu. Vnde quæri potest, an saltem comprehendatur statuto hæreditas captiui, quæ ficta hæreditas dicitur secundum Bartol. hic in prima oppo. tertiæ partis, per tex. in. l. iij. § fin. de uerbo. significa. & notat glo. in l. penul. de capti. & uideretur comprehendi, quoniam idem operatur fictio in casu ficto, quod ueritas in casu uero l. prima de adoptio. l. uni. in prnic.

C. de rei uxo. actio. Respondeo negatiuè, quoniam uerba statuti in casu uero, non ficto, intelligi debent l. fin. ubi Bald. C. de his qui ueni. ӕta. impet. l. iij. §. hӕc uerba de nego. gest. Veruntamen dicendum est in omnibus inscipiendam esse rationem statuti, & mentem statuentium, a quibus uerba ipsa regulantur l. quoniam indignum. C. de testamen. l. iij. C. de libe. prӕterit. c. secundo requris de appellatio. Cӕterum in dubio uerborum proprietati inhӕrēdum est dicto. §. si is, qui nauē, ibi in re dubia melius est edicti uerbis seruire. & dicta l. non aliter de lega. iij. cum uulgaribus.

DVODECIMA elicitur conclusio, ibi in quibusdam uice personӕ, quod hӕreditas in multis casibus loco domini habetur l. hӕreditas in multis supra de acqui. re. domi. sed quӕritur, in quibus casibus defuncti personam reprӕsentet? Respondeo, ubicunque nullum personӕ factum de nouo requiritur dicta l. hӕreditas. & l. mortuo de fideiusso. l. nouatio de nouatio. l. cum hӕreditas C. deposi. ubicunq; uero factum personӕ, operӕue substantia desideratur, hӕreditas nihil potest, nec aliquem reprӕsentat dicta l. hӕreditas in multis. Et ideo per seruum hӕreditarium hӕreditas acquiri non potest: quoniam animus adeuntis, qui facti est, expresse requiritur l. bonӕfidei. §. primo & l. liber homo. & l. per hӕreditarium de acquirē. re. domi. & dicto. §. ueteres de acquiren. possessio. & l. per procuratorem de acqui-

ren. hæredita. Item *nec possessio, quoniam in ea acquirenda, & animus, & corporalis apprehensio requiruntur l.iij.§.* Neratius *de acquiren. possessio.* Sed *hæreditas iacens animum non habet dicto.§.* Scæuola. *& l. iusto.§. fina. & l. fin. in fi. infra eo.* Item *nec usufructus hæreditati iacenti acquiri potest, quia requiritur uera persona, quæ realiter utatur fruatur: est enim ius mere personale dicta l. hæreditas in multis. & l. usufructus de stipulatio. seruo.* Iuxta *prædicta non insubtiliter quæri potest, cur hæreditas iacens defuncti potius quàm hæredis personam repræsentet. §. seruus autem* Instit. *de hæredib. insti. & de stipulatio. seruo. in princ.* Respondet *glo. in dicto.§. seruus, quam doct. communiter sequuntur, quia defuncti persona certa est; hæredis uero incerta. quæ ratio non placet, quandoquidem homine mortuo nihil est incertius l. iij. cum glo. in uerbo incerto.* C. *solu.matrimo.* Ego *aliàs dicebam in causa esse repugnantiam subiecti, nam hæreditas, si hæredem repræsentaret, pro adita haberetur, quo casu nõ amplius dici posset hæreditas dicto.§. ueteres cum ibi not.l.post aditam.* C. *de impube. substi. & ita in simili arguit glo. in l.per hæreditarium de acquiren. re. domi.* Sed *nec ista ratio placet, quoniam ea attenta sequeretur, quòd nec etiam defunctum repræsentare posset, nam tanquam uiuentis hæreditas fingeretur contra tex. in l.neminem de acquiren. hæredita. & in l. prima de hæredi. & actio. uendi.* Quare *puto ueram rationem esse, quod ideo magis de-*

functum, quàm hæredem repræsentet, quia respe-
ctu defuncti nullum factum de nouo requiritur,
sed sufficit sola iurium conseruatio, & eorum quæ
ipso uiuente inchoata fuerunt dicta l. cœptam infra
eo. sed respectu futuri hæredis opus esset fingere ali-
quod nouum factum, scilicet aditionis, & appre-
hensæ possessionis l. cum hæredes in princ. & §. pri-
mo de acquiren. possessio. & consequenter in defun-
cto una tantum fictio in genere sufficit, scilicet eum
adhuc uiuere, per quam solam fictionem inducti-
uam citra ullum factum ab ipsa hæreditate refer-
tur. Cæterum in hærede multiplex æquè principalis
fictio requireretur, nempe aditionis, apprehensionis,
& aliorum, quæ personalem operam desiderare ui-
dentur. & hac ratione peculiaria conseruantur, quia
nullum factum de nouo requirunt; sed sufficit sola
uoluntas defuncti semel declarata dicto. §. Item ac-
quirimus. & dicto. §. quæsitum. De nouo autem,
etiam peculiari nomine, hæreditas acquirere nihil
potest: quia noua acquisitio nouum personæ factum
requirit; & hic est uerus sensus l. fin. infra eo. licet
glo. Bartol. & plerique uiolando tex. aliter sentiant.
Constat enim hæreditatem iacentem, non nisi in reti-
nendo & conseruando, personam posse repræsen-
tare, non etiam in acquirendo: ne, ut dictum est,
multiplex fictio cumuletur dicta l. cœptam. hæredem
uero referre non posset, nisi respectu acquisitionis.
igitur relatio hæreditatis ad defunctum necessario fa-
cta est ex quadam fictione, iure singulari suffulta

l. penul. §. nondum infra eo. Nam si hæreditate iacente, etiam iura inchoata, uel quæsita deficerent, uel interrumperentur, nullus facile inueniretur hæres, qui defuncti famam pudoremq; susciperet, ut inquit Plinius secundus epistol. iiij. ad Caluinum libro secundo, & sic tam publica, quàm priuata utilitas intercideret l. & quia de interroga. actio. §. primo Instit. quibus manu. non licet. Verum prædictis obstare uidetur, quandoquidem etiam in retinendo, & conseruando animus requiritur l. qui uniuersas. §. quod per colonum, de acquiren. possessio. & tamen animus est facti, & hæreditati iacenti non tribuitur dicta l. bonæfidei. §. primo de acquiren. re. domi. & dicto. §. Scæuola. Ad hæc respondeo, quòd in conseruandis uiribus, animi factum non requiritur: quia etiam ignorantibus procedunt, & ab hæreditate citra animum conseruantur dicta l. cũ hæredes in princi. de acquiren. possessio. sed in retinenda possessione, quoniam facti est (ut late supra ostendimus) animus desideratur dicto. §. retineri. & consequenter ab ipsa hæreditate possessio nõ conseruatur, sed iure quodam singulari sine possessione usucapio cœpta perficitur dicta l. cœptam & dicta l. sine supra eo. Nec me mouet, quod tempus iacentis hæreditatis prodest hæredi ad usucapiendum: quoniam illud specialiter per fictionem translatiuam conceditur, per quam hæres statim adita hæreditate iam a morte ipsius defuncti immediate successisse intelligitur, atque hæres retro fuisse fingitur l. hæres quandocunq; de ac-

quiren. hæredi.l. si ex re.§. fin. de stipulatio. seruo. quemadmodum dicimus in legato, quod a morte testatoris ad legatarium pertinere censetur, si fuerit agnitum l.a Titio cum glo. in uerbo recta de furtis. & hac ratione possessio defuncti continuatur hæredi, si modo per eum fuerit apprehensa, & medio tempore a nemine occupata: nam occupatio medij impedit extrema coniungi l. possessio infra eo.§. diutina Insti.eo.l. secunda & l. super.C.de acquiren.possessio. Et si dicatur, attenta ergo prædicta fictione translatiua, per quam hæres immediate defuncto successisse creditur, nulla inuenietur hæreditas iacens, & quæcunque de hæreditate iacente dicuntur inutilia reddentur? Respondeo, quòd dicta fictio translatiua, per quam hæres defuncto coniungitur, in iuribus tantum procedit, & eorum respectu hæreditas iacuisse non intelligitur: secus in his, quæ (ut dictum est) in facto, uel opera personæ consistunt dicta l. hæreditas in multis de acquiren. re. domi. Et ideo in suis hæredibus non datur hæreditas iacens propter dominij continuationem l. in suis de libe. & posthu.l.in suis de su. & legi.l. cum hæreditas, ubi glo. & doct.C. depo.§. sui Instit. de hære. quali. & differen. Et in suis non habet locum titulus pro hærede l. secunda.§. fina. infra pro hære.l. nihil, cum ibi not.C.eod. titu. Nam uiuo patre quodammodo domini existimantur, & naturalis possessio penes illos fuisse censetur dicto §. fina. pro hære. & ad propriam magis, quàm ad alienam successionem aspirare creduntur l.prima.§.

largius de succe. edic.l. scripto in fin· unde libe.l.cum ratio de bo. damnato.l. nam & si parentibus in fin. de inoffi. testa. cum similibus. Nec quicquam facit, quod sui propter beneficium abstinendi ad instar extraneorum redacti uidentur l.necessarijs de acquiren. hæredita.l. si filius, qui patri de uulga. quia respondeo beneficium abstinendi ipso iure non competere, sed ita demum, si realiter agnoscatur. Potētia enim abstinendi non impedit legis obligationem, & prætoris authoritas ciuiles obligationes auferre non potest §. quos autem Instit.de bono. possessio.l. prima. §. qui sunt, si quis omis. cau.testa.l.uni. de conditio. & demonstra. & ideo fundata est creditorum intentio contra filium, quatenus doceat se realiter abstinuisse dicta l. necessarijs, ibi tamen in eos actio non detur, si uelint relinquere hæreditatem. *oportet igitur uoluntatem prius declarari, quàm ab oneribus & nexibus paternis absoluti censeantur. & ita doct. communiter transeunt. Sic etiam, quò ad fictionis modum, sui ab extraneis differunt, quia in exteaneo hærede fictio a morte defuncti incipit; in suis autem iam uiuo patre fictio initium capit d.l. in suis.& d.l.ij.§.fin.pro hærede.*

DECIMATERTIA *conclusio elicitur ibi,* ideoq; in successoribus locũ habere usucapionem: *quòd hæreditas ficta in fauorem hæredis idem operatur, quod uera, conuenit tex. in dicto.§.*

facta de capti. ibi Iulianus scribit hæredibus suo tempore impleri usucapionem. *Oppono quòd immo hæreditas ficta plus operetur, quàm uera, & consequenter quòd fictio potentiam ueritatis excedat. Nam uera hæreditate iacente per mortem domini naturalem, seruus hæreditarius, etiam ex causa peculiari, de nouo possidere, uel usucapere non potest dicta l. fina. §. fina. infra eod. Et tamen hæreditate, per captiuitatem domini ficte iacente, possunt interim serui hæreditarij peculiari nomine de nouo possidere, & usucapere dicta l. iusto. §. fina. infra eod. dicta l. penul. de cap. & facit tex. hic in uersic.* quemadmodum enim postliminio reuersus plus iuris habere potest &c. *comparatiue non interrogatiue legendo, ut superius admonui. neque enim dictio* quemadmodũ *cum dictione* enim *ullo pacto per modum interrogationis legi potest, ut temere doctores uoluerunt: sed per modum comparatiuæ rationis. Bartol. ut hanc difficultatem euaderet, coactus fuit uiolare tex. in dicta l. fin. §. fina. infra eo. & fingere nescio quod peculium, destinatione ipsius serui conceptum, uolens illum tex. uere loqui in non peculiaribus post glo. ibi: cuius errorem sequi maluit, quàm ueram eiusdem glos. opinionem in dicta l. penulti. de capti. Quare reiectis erroribus tam manifestis, omnino tenenda est differentia inter hæreditatem captiui fictam & ueram: ut scilicet pendente captiuitate,*

peculiaria de nouo acquiri, & possideri possint propter spem postliminij: iacente uero hæreditate per mortem domini naturalem, nihil de nouo possideri, uel usucapi possit iuribus præallegatis, quæ eulitari non possunt. & pro causa differentiæ amplectenda est ratio domini Andreæ Pisani (licet a Bartolo reprobata) cum pleniori tamen declaratione. Nam licet mortuus apud hostes, ante captiuitatem, & seruitutem decessisse fingatur, attamen pendente captiuitate hæreditas non fingitur iacuisse in præiudicium spei postliminaris. Et ideo quamdiu dominus naturaliter uiuit, propter spem postliminij capacitas eius, & seruorum adhuc consideratur, possuntque serui interea ex causa peculiari, & de nouo possidere, & usucapere: sed post mortem domini naturalem talis capacitas nec re, nec spe, amplius considerari potest. Igitur peculiaria fundamentum dominicæ uoluntatis non habent, ut de nouo possint inchoari. Ad hoc enim ut in omni actu peculiari consensus seu animus domini concurrere intelligatur dicta l. peregre. §. quæsitum de acquirē. possessio. oportet dominum naturaliter uiuere & superesse, ne uel mortuum consentire fingamus, uel duplicem eodem respectu fictionem cumulemus, scilicet & defunctum uiuere, & consentire, contra not. in l. prima. C. de do. pro. Et si dicatur, dominus captiuus per seruum possidere non potest l. neque seruus supra eo. ergo quod a domino non possidetur,

per seruum usucapi non potest dicta l. fina. § fin. infra eod. Respondeo, quod uirtute capacitatis domini in spe postliminij fundatæ, per seruos peculiaria possidentur. tex. autem in dicta l. neque seruus, in non peculiaribus loquitur, ut glo. ibi recte declarat. Ex prædictis igitur duplex ad hunc tex. limitatio colligi potest, ut regula hic in fin. posita, quòd hæreditas iacens personam defuncti repræsentat, procedat in ijs, quæ sunt iuris, & nullum personæ factum desiderant dicta l. hæreditas in multis. Secundo ut procedat in ijs tantum, quæ uiuente defuncto inchoata fuerunt dicta l. fina. §. fina. infra eod. Vnde infertur, quòd mortuo domino apud hostes, & sic hæreditate uere iacente, serui hæreditarij nihil de nouo, etiam peculiariter, possidere, uel usucapere possunt: usucapionem tamen cœptam perficere iure quodam singulari non prohibentur dicta l. cœptam. facilius enim aliquid compleri permittitur, quàm de nouo inchoari l. patre de his qui sunt sui cum uulga. & hoc respectu argumentum glo. & Bartol. recte procedit, quòd scilicet non magis operari debet hæreditas captiui, quàm liberi, nimirum de uera hæreditate captiui apud hostes defuncti intelligendo: secus in hæreditate ficta captiui adhuc uiuentis, quæ propter spem postliminij domini capacitate fouetur. Cætera uero, qualiter hæreditas defunctum repræsentet, uideantur per glos. Bartol. & docto=

res in l. si mihi & Titio. §. primo per illum tex. de legatis primo.

VLTIMA *erit conclusio, quod quæcunque dominis reuersis postliminio competunt, eadem & eorum successoribus per legem corneliam conceduntur: & ita uoluit hic* Marcellus *recte percæptus. facit tex. in dicta l. bona in princ. de captiui. & rationem huius conclusionis superius in declaratione textus plenè explicauimus per tex. in l. si pactum in fin. de probatio: & in l. scripto unde libe. & ita amplectenda est litera affirmatiua, quæ longe probabilior est, & iurisconsultorum menti, ac communibus regulis congruentior.* Qui *enim negatiuam sequuntur, multa inepta, & ridicula præsupponunt.* Primum, *quod* Iulianus *notauerit* Marcellum *longo tempore posteriorem, a quo ipse notatus fuit, ut passim in* Pandectis *legitur:* Secundo, *quòd* Iulianus *de lege cornelia dubitauerit in peculiaribus; &* Marcellus *responderit de non peculiaribus.* Tertio, *quòd dictio* quemadmodum *cum dictione* enim *causali stet interrogatiue contra naturam uerborum, quod & nusquam lectum est.* Vltimo, *quod ubi postliminio locus est, lex cornelia non prosit hæredibus: quod euidentissime falsum est, ut patet ex supradictis.* Proinde *reiecto communi sensu, & negatiua lectione, tene quæ supra euidentibus argumentis, iuribus, &*

rationibus per nos comprobata fuerunt. ad laudem summi Dei, cui soli honor, & gloria.

Dictabat Paduæ Gribaldus Calendis Iulij.

M D XLVIII.

FINIS.

Apud Gualterium Scotum.
M D LII.